
ЗАЕДНО СРЕЩУ ГЛОБАЛНИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Дружество за ООН в България • 2017

Този наръчник е част от проекта „Да посрещнем заедно предизвикателствата на света“. Настоящият проект стана възможен благодарение на фондация „Работилница за граждански инициативи“ по програма „Дъга“ 2015-2017, с финансовата подкрепа на фондация „Велукс“.

Дружество за ООН в България

Съставители: Илина Мутафчиева, Петранка Филева, Розалина Недкова
Художник на корицата: Кристина Тужарова

ISBN 978-619-90605-0-6
Издател Дружество за ООН в България
София, 2017

Съдържание

Накратко за проекта.....	7
1. Допитването	13
2. Обучение на „млади обучители“	19
Съвети към младия учител	20
Занимания за работа в екип	25
Игра „Павликени, София“	25
Игра „Плетеница“	25
Игра „Китайски пръчици“	25
Игра „Очи-ръце-уши“	26
Игра „Чуваш ли ме?“	26
Игра „Активно слушане“	27
Игра „Инженери и строители“	27
3. Обучения по метода „връстници обучават връстници“	31
Занимания за образование по права на човека в час на класа	32
Игра „Диамант“	32
Игра „Права на детето“	34
Игра „Какво е нужно на детето?“	36
Игра „Нарисувайте думата“	37
Игра „Начинът, по който ме караш да се чувствам“	38
Занимание „Език на омразата“	39
Игра „Признаци“	40
Игра „Бялата врана“	41
Игра „Искам да участвам“	42
Споделено от младите обучители	43
4. Лабораториите	47
Лаборатория 1 – Здравословно хранене	48
Лаборатория 2 – Не на насилието и дискриминацията в училище	48
Лаборатория 3 – Ученическо самоуправление	49
Лаборатория 4 – Видове зависимости сред учениците	49
5. Работилниците	51
Как да организираме събитие и информационна кампания	53
Приложения в помощ на обучителите	55
1. Целите за устойчиво развитие	57
2. За достъпна до образование в света	63
3. За дискусия по темата бежанци и мигранти	65
4. За системата на ООН	68
5. За глобалната стратегия на Европейския съюз	71

Децата срещат света

Накратко за проекта

Проектът **„Заедно да посрещнем предизвикателствата пред света“** се реализира от Дружеството за ООН в България в партньорство със СОУ „Бачо Киро“, гр. Павликени, с помощта на клуба за ООН и координатора на този клуб. Целевите групи са ученици, учители и родители.

Цел на проекта беше да съдейства за намаляване на рисковете от нарушаване на детските права и да стимулира ангажимента на учениците с дейности в собствения квартал, училище или общност, обхванати и от глобалните Цели за устойчиво развитие. Поставихме си задачи, подредени в добра последователност:

- Провеждане на допитване за установяване на потребности и очаквания.
- Разработване на методология за обучения на млади обучители.
- Обучения на екипи от млади обучители 15-18 годишни за провеждане на занимания по права на човека с по-малки деца;
- Обучения в час на класа и в извънкласна форма на 9-14 годишни от екипите млади обучители.
- Въвличане на родителите и учителите в лаборатории по права на човека за обсъждане на случаи и предприемане на действия;
- Събуждане на креативността на децата от двете възрастови групи чрез работилници за социални инициативи.

Защо изпълнихме този проект?

Децата ни се нуждаят от знания и умения, позволяващи им да разбират предизвикателствата на съвременния динамичен и глобален свят. Това е валидно за всички млади хора, но още повече за децата в по-малките населени места. Става дума за широка палитра от знания и умения, които най-добре могат да бъдат получени чрез занимателно поднасяне на обучения по права на човека във формална и неформална среда. Този тип образование повишава социалната отговорност и активност на децата, разкрива богатството на света и ги учи на критично и в същото време толерантно мислене.

Основната ни задача беше да допринесем за постигане на основната цел на обществото ни днес, да направим образованието по-добро, въвличащо в интересни преживявания както самите ученици, така и учителите и общността. Образованието трябва да бъде процес, в който хората, независимо от възрастта и социалното им положение, се учат да уважават достойнството на другите. То трябва да включва средства и методи за осигуряване на това уважение.

В много институционални документи се отчитат трудности за постигане на качествено образование. Остър е проблемът с отпадането на деца от училище. Търсят се алтернативи за преодоляване на проблемите. Много от тях са насочени към малките населени места, където има специфика в демографската структура, в трудния достъп до училище. Отчита се по-специално, че достъпът до неформално обучение в малките населени места е ограничен.

С проекта **„Да посрещнем заедно предизвикателствата на света“**, направихме опит да видим глобалните проблеми през призмата на локалните и да насочим вниманието на цялата общност към важните за съвременното ни предизвикателства.

Светът е разтърсван от новини за терористични актове. Не спират военни действия в страни, недалеч от нашия регион. Разочаровани сме от неуспеха на очакванията за мултикултурно съжителство в развитите демократични държави. Виждаме, че многостранната дипломация се затруднява в усилията да пази международните норми за ненакърнимост на националните граници или за защита правата на човека. Огромни миграционни вълни ни притискат и ни затрудняват в проявите на човешка съпричастност и солидарност.

На фона на всичко това обществото ни се тресе от агресивно поведение. Отчита се увеличаване на агресията в училище и в малките населени места. В доклад на МОН от 2015 г. се твърди, че в над 80% от училищата има подадени сигнали за агресия, независимо за какъв вид случаи става дума. Вербалната агресия в училище се е повишила само за една година. Има прояви на вандализъм. Психическият тормоз и физическата агресия имат тенденция да растат. В изказвания на представители на МОН се говори за инкриминиране на физическите и словесни посегателства срещу учителите.

С нашия проект искахме да потвърдим хипотезата, че в **базирано на правата на човека училище** има повече предпоставки за решаване на проблемите с насилието и агресията. Проблемите могат да се решават само със съучастието на децата. Те имат нужда, имат право, да бъдат чути. Дейностите по проекта предлагат именно това – да се чуе гласът на децата и проблемите да се обсъждат с родителите и учителите.

Защото вярваме в потенциала на младите хора и търсим форми за стимулиране на тяхната гражданска активност

Сред младите хора се разпространява мисленето, че гражданската инициативност е „нещо безсмислено и губене на време“, а това е заплаха за демокрацията. От друга страна младите хора са активни по темите за опазването на околната среда и правата на човека, т.е. за теми, които засягат пряко ежедневието им и чувството им за справедливост. Следователно е важно да се намерят форми за стимулиране на гражданското им участие.

Именно това се опитахме да направим с предвидените в проекта дейности. Те целят стимулиране на индивидуалната и груповата активност в обществена полза. Използваните методи стимулират разбирането за индивидуалните права и разширяват кръгозора на децата, помагат им да се приспособяват по-добре към заобикалящата ги среда. Наред с образованието по права на човека по метода „връстници обучават връстници“ въведохме иновативни подходи, позволяващи учениците да придобият умения да въвлечат родителите и учителите в своите инициативи, както и да се представят пред местната общност с най-доброто, което могат и са научили. Участието в предвидените лаборатории и работилници им даде възможности за нови и разнообразни преживявания, развиване на критична мисъл и насърчаване на творчеството.

Защо изведохме напред предизвикателствата пред света?

По-дългият отговор би ни отпратил към сложността на съвременния свят, който трябва да бъде откриван, разбиран, наблюдаван в цялата му динамика. Би ни насочил към процеси, които и възрастните вече не разбираме, или поне не можем да коментираме еднозначно. Краткият отговор е, че приемаме универсалността на правата на човека, че дълбоко вярваме в образованието по права на човека като инструмент за подобряване на качеството на образованието. То не само разкрива пред децата връзката между правата им и задълженията им. То разкрива универсалността на всичко, което засяга децата у нас и в света.

Убедени сме, че ученето за света и предизвикателствата, пред които сме изправени, се постига най-успешно чрез методите на образование по права на човека. Практикувани чрез методите на учене чрез преживяване, те позволяват да откриваш себе си, да цениш свободата си, да разбираш, че тя се простира дотам, където започва свободата на другия. Това от друга страна означава да не нараняваш другите, да разчиташ на собствените си качества и сили, да си солидарен и да помагаш, когато можеш и някой се нуждае. Всичко това е нужно за съвременния свят и е записано с думите на дипломатите в Програмата 2030 – съдържаща 17 важни Цели за устойчиво развитие. Това е възпитание в ценности, нужни на гражданите на обединена Европа и на бъдещия гражданин на света.

Заложихме на идеите и посланията на *Програма 2030 за устойчиво развитие*, защото именно в нея е очертан идеалът за света, в който искаме да живеем. В центъ-

ра на програмата са хората, планетата, благоденствието, мирът и партньорството. В нея се призовава към възобновено глобално партньорство за устойчиво развитие, основано на дух на засилена солидарност в световен план, насочено по-конкретно към потребностите на най-бедните и най-уязвимите, и с участието на всички държави, всички основни заинтересовани страни и всички хора.

Кой повярва в нас?

Фондация „Работилница за граждански инициативи“

Проектът ни беше подкрепен финансово от Фондация „Работилница за граждански инициативи“ и по-конкретно от нейната програма „Дъга“.

Мисията на ФРГИ е да насърчава различни общности да поемат отговорност и да работят активно за социално развитие, като използват пълноценно местни ресурси. Тези общности са както географски, така и професионални или такива, създадени по интереси. С всички тях ФРГИ работи за местно развитие, както и за въвеждане на дарителски практики. Организацията предлага различни начини за осъществяване на тези идеи в България, съвместно с бизнес организации и индивидуални дарители.

За да постигне своята мисия ФРГИ подкрепя:

- Сътрудничеството между неправителствени организации, местна власт и бизнес организации, тъй като вярва, че съвместната работа в рамките на дадена географска общност е най-доброто средство за постигане на социална промяна и за изграждане на общественото благосъстояние.

- Развитието на неправителствените организации, тъй като те играят важна роля в процеса на изграждане и развитие на гражданското общество.

- Развитието на филантропията, тъй като нито гражданското общество, нито неговите организации могат да съществуват без активната подкрепа на социално отговорни хора, корпорации или институции.

Основните ценности, на които се гради работата на ФРГИ са:

- Участие;
- Общностите имат свои ресурси;
- Отвореност за диалог;
- Зачитане на различията;
- Отговорно отношение към влаганите средства;
- Прозрачност и отчетност.

Работата на ФРГИ има своето място в процеса на развитие на българското общество в дългосрочен план. Инициативите ѝ възвръщат една забравена идея – идеята, че индивидуалната отговорност, доверие, грижа и филантропия са от съществена важност за живота в едно свободно и демократично общество.

Програма „Дъга“

Програма осигурява финансиране и опит за реализиране на инициативи, насочени към социалното включване на деца и младежи от уязвими групи, базирани на системен подход за развитие на детето, неговото семейство и общност; инициативи, които признават способностите, интересите и желанията на децата и в които децата участват активно и пълноценно.

Целта на програмата е да изгради сигурна, безопасна и здравословна среда чрез подобряване на взаимодействието между семейството, училището и местната общност и стимулиране на отговорно и позитивно родителство.

Основните принципи, на които се основава програмата са: опазване правата на децата, детско участие, недискриминация, решения в най-добрия интерес на детето, зачитане и надграждане на силните страни, устойчивост, ефективност и ефикасност.

**Виждам много неща,
които не ми харесват**

1. Допитването

Първа стъпка в изпълнението на проекта беше провеждането на допитване сред целевата група за определяне на очакванията и потребностите на учениците, свързани с обученията за предизвикателствата пред света, пречупени през познаването на правата на човека и индивидуалните свободи. Допитването беше проведено сред ученици от основния и средния образователен етап в СОУ „Бачо Киро“, гр. Павликени. Използваше се анкета, подготвена специално за целите на този проект. Броят на попълнените анкети е 158.

Какво представлява анкетата?

Анкетата се състои от 26 твърдения, на всяко от които респондентът трябва да отговори в една от четири опции: напълно несъгласен, донякъде несъгласен, донякъде съгласен и напълно съгласен. Твърденията могат условно да се групират в пет раздела: положителни, отрицателни, изискващи допълнителни знания, познавателни и важни за личностното израстване.

В първия раздел учениците дават положителен отговор за основните човешки права, включително и тези на детето. Отговорът на твърдението доколко са обучавани в училище на тази тема обаче е красноречив – едва 38 от 120 са на мнение, че това е напълно вярно. Липсата на адекватно обучение може да се компенсира с допълнителни занимания, каквито се предвиждат по този проект и подобни на него в бъдеще.

Във втория раздел, който предлага неверни твърдения, респондентите в голямата си част отговарят с несъгласен и по-скоро несъгласен, което показва познание и чувствителност към предизвикателствата пред света, а именно бедността, здравеопазването и опазването на природата. Единствено изключение прави твърдението относно възможностите за образование в глобален мащаб – учениците смятат, че в повечето случаи децата от света имат реален достъп. Този отговор дава основание да се предложи повече информация за достъпа до образование в по-бедните държави на света, както в дейностите по този проект, така и при разработването на публикации по темата.

Третият раздел дава информация за нуждата от допълнителни познания. Участниците в допитването определено изказват мнение, че имат нужда както от допълнителни познания по темите на Целите за устойчиво развитие, така и от практически умения за прилагането на наученото в дейности, чрез които те самите ще допринесат за изпълнението им. Отговорите показват, че респондентите и навярно техните съученици, са готови да се включват в кампании, засягащи отделните теми на Програма 2030 за устойчиво развитие. Затова в бъдещите помагала и методики е необходимо да залегнат материали, насочени към разработване и осъществяване на кампании.

Отговорите на твърденията в четвъртия раздел показват значителна разноречивост. Единственият в голяма степен положителен отговор се отнася до задължението за намаляване на отпадъците, всички останали са разделени поравно. Това означава, че наистина трябва да се обърне сериозно внимание на повишаване на информираността на учениците за различните култури по света. Тя се постига особено устойчиво, когато те са включени активно в процеса на получаване на познания – да търсят информация и да я предоставят по подходящ начин на своите съученици, разбира се с помощта на учителите. Това ще увеличи както интереса към другите култури по света, така и към проблемите на заобикалящия ни свят.

Последният раздел показва наличието на сериозно отношение на младите хора, участвали в допитването, към своето личностно израстване. Почти напълно е изразена необходимостта от получаване на повече познания под различни форми. Осъзнат дефицит се оказва изразяването на мнение относно несправедливо отношение към друг човек. Отговорите показват необходимостта от постоянна работа в тази насока.

Изводите от допитването сред учениците от СОУ „Бачо Киро“ в гр. Павликени по-

казват, че учениците имат изградена чувствителност към повечето проблеми на глобализацията се свят. Паралелно с това на преден план излизат определени дефицити в техните познания и уменията им да отстояват собственото мнение. Това може да стане чрез включването им при разработване на материалите за обученията и повишаване на компетентностите им при издирване и критично осмисляне на ресурси. Макар и непредставително и не дълбочинно, допитването дава възможност да се набележат посоките, в които да се разработи методологията за последващите обучения по проекта така, че да бъдат максимално полезни. Обученията ще бъдат полезни за работа с други млади хора в училищна възраст от различни населени места в страната.

Резултатите от допитването бяха използвани при изготвяне на методологията за следващите стъпки при изпълнение на проекта, а именно обучение на „млади треньори“ и обучения в клас от типа „връстници обучават връстници“.

Приложение 1. АНКЕТА

Моля, дайте един отговор за всяко от твърденията.

		Напълно несъгласен	Донякъде несъгласен	Донякъде съгласен	Напълно съгласен
1.	В училище ни обучават да познаваме основните човешки права.	10	14	76	38
2.	Всички хора се раждат свободни и равни по достойнство и права.	9		15	96
3.	Правата на детето са неделима част от човешките права.			31	89
4.	Достъпът до образование е неделима част от правата на човека.			33	87
5.	Навсякъде по света хората имат достъп до образование.	24	8	30	58
6.	Вече никъде по света няма бедност.	89	15	7	9
7.	Навсякъде по света хората живеят в нормални по размери и хигиенични жилища.	58	33	9	20
8.	Всички хора имат достъп до здравеопазване.	50	46	16	8
9.	Никой вече не замърсява природата.	96		6	18
10.	Горните твърдения ще станат реалност, ако всички работим за тяхното осъществяване.		6	42	72
11.	Това са част от Целите за устойчиво развитие (ЦУР), приети наскоро от ООН.		18	46	56
12.	Да учим за околната среда е важно, но е по-важно да направим нещо за нея.			38	82
13.	За да участваме при изпълнението на ЦУР ние трябва да знаем повече за света, в който живеем.		18	9	96
14.	Освен в учебните часове, ние можем да научим за проблемите в заобикалящия ни свят и по други пътища.		6	40	74
15.	В училище пестим природните ресурси (хартия, пластмаса, стъкло, топлина, електричество).	18	32	44	26
16.	Намаляването на отпадъците е задължение на всеки.	6	10	32	72
17.	Учат ни, че религиите са важна част от културите.	32	4	28	56
18.	Глобалното затопляне не е сериозна заплаха за планетата.	42	28	20	30
19.	Да учиш за други култури в училище не винаги е интересно и забавно.	18	25	30	49
20.	Научен съм да изразявам мнението си, когато чуя или видя несправедливо отношение към друг човек.			25	95
21.	Необходимо е да науча повече къде се намира моята страна в класациите за достъп до основните човешки права и до ниво на бедност и достъп до ресурси.		10	63	47
22.	Важно е да се науча да поемам отговорност за действията си.			7	113
23.	Мога да получа знания и умения за заобикалящия ме свят, като се включа в различни форми на обучение в свободното си време.		10	63	47
24.	От мен лично също зависи моята страна и останалият свят да се променят към по-добро.	9	17	30	64
25.	Наученото ще ми помогне и за моето личностно израстване.			15	105
26.	Моето мнение и последващи действия по каквито и да е въпроси не трябва да накърнява правата на другите.			13	107

Правата на децата през собствения им поглед

Генерална дирекция „Правосъдие“ на Европейската комисия потърси през 2010 г. мнението на младежи и девойки от всички държави-членки на ЕС относно правата на децата. Млади хора от най-различна среда и произход обсъдиха темата за това „Какво е да си дете“ в съвременния свят. Те разговаряха за пречките, с които се сблъскват при упражняване на своите права, както и за действията, които биха искали да бъдат предприети от страна на възрастните.

Младите европейски граждани вярват, че:

- По-голяма отговорност за обезпечаване на правата на децата като отделни индивиди имат родителите и учителите, а „държавата“ отговаря за децата като цяло и в частност за уязвимите и тези в неравностойно положение.
- Участниците биха искали възрастните, които са близо до децата, да ги изслушват по-внимателно и да следят за предупредителни сигнали за заплаха за техните права.
- Те биха искали също така да се използват повече технологиите и интернет за ангажиране на децата по тези въпроси и за осведомяването им за съществуващите опасности.
- Те биха искали възрастните да имат повече доверие в децата и да им позволят по-голямо участие при вземането на решения, които ги касаят пряко, като избора на образование, къде да живеят в случай на раздяла на родителите и да им предоставят повече информация за рисковете, свързани с наркотиците и алкохола.
- Те биха искали учителите да бъдат по-добре обучени да изслушват децата, да следят за знаци за нарушаване на правата им и да ги възприемат по-сериозно, особено при съобщаване на случаи на тормоз.
- По отношение на лицата, участващи при изготвянето на политиките, децата биха искали да видят, че те полагат повече усилия за подобряване на цялостното обществено мнение за младите хора, за инвестиции в създаването на забавления и възможности за бъдеща работа за децата, както и по-добро прилагане на съществуващите закони.
- Те искат държавата (на местно, регионално и национално равнище) да насърчава организирането на повече форуми, така че гласът на децата да бъде чул, като бъдат създадени омбудсмани за защита на правата на децата или защитници, или чрез други форми на политическо овластяване.
- Те искат децата да бъдат питани за тяхното мнение и да виждат, че то се зачита.
- Те биха искали да се насърчава повече положителното отношение към нуждите на децата от малцинствените групи и да се предоставят повече образователни и други възможности, за да се стимулират тези деца да се интегрират изцяло в културния поток и в обществото.
- Те искат възрастните да зачитат свободата на децата да бъдат деца.
- Те биха искали „светът на възрастните“ да дава повече средства за игрища и центрове, където децата като цяло, и в частност уязвимите деца, да могат да спортуват, да играят или да намират подслон.
- Те биха искали да се гарантира, че върху децата не се оказва прекалено голям натиск да се справят добре в училище и да ходят на извънучилищни занимания, за сметка на тяхното „свободно“ време.
- Те искат да се говори повече за правата на децата.

Източник – http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/rights-of-the-child_bg.pdf

**Винаги съм се чудил(а)
защо някой не направи
нещо за това,
но сега разбирам,
че аз съм този някой**

2. Обучение на „млади обучители“

За участие в семинара за обучение на „млади обучители“ се канят членове на Клуб за ООН в училището или друга група от активни ученици, които имат нагласата да наблюдават, оценяват и променят. След обучението най-добрите сред тях ще провеждат интерактивни занимания по теми от образование по права на човека и по-конкретно, глобално образование, в час на класа или в неформални групи от по-малки ученици.

За обучителния семинар се приемат максимум 20 ученици, за да може след това по-успешно включилите се ученици да оформят екипи от по двама млади обучители, които координирани от учителите, ще могат да влизат в час на класа, или по своя инициатива ще организират неформални срещи и граждански инициативи с по-малките ученици. Те ще могат да работят и по проекти с принос за общността.

Обучението се подготвя и провежда от координатора на настоящия проект, с помощта на младежи от младежката секция на Дружеството за ООН в България, преминали преди това обучения за тренинори по права на човека.

Обучението на „млади обучители“ по този проект беше изградено в съответствие с принципите и методите на образование чрез преживяване. През първата част от обучението участниците се запознаха с ООН, с Целите за устойчиво развитие, както и с интересна статистика, опровергаваща догадките им за достъпа до образование в света. Стана ясно например, че само 1 на 100 души в света има висше образование, а само 7 имат компютър. Взеха участие и в експеримент, наречен „Закуска на света“, в резултат на който осъзнаха какво е да нямаш храна, както и обратното – да имаш в излишък, но и да споделяш с нуждаещите се.

Следващата сесия направи плавен преход към правата на човека и правата на детето, като участниците имаха възможност да преживеят няколко групови задачи, с помощта на които да направят изводи относно нуждата от защита на правата на човека. В рамките на обучението учениците успяха да построят мост в далечната страна Дердия, да отскочат до централата на ООН, да рисуват картини и да построят египетски пирамиди.

Преживяването на тези и други ситуации помогна на учениците да се запознаят с теми, свързани с правата на човека, правата на детето, ефективната комуникация и работата в екип. Обсъждаха се и се преживяваха казуси, свързани с толерантността и предразсъдъците, като участниците се поставиха в различни стереотипни роли, с цел да осъзнаят паралелно съществуващото различие и единство между хората. В края на обучението, съвместно с екипа от обучители, учениците положиха началото на написването на Училищна харта за права на човека, която да бъде част от училищния живот.

„Как да организираме събитие“ беше втората важна тема на обучението и след споделяне на напътствия от личния им опит, тренинорите от Дружество за ООН предоставиха възможност на учениците сами да създадат план за провеждане на информационна кампания по наболял в обкръжаващата ги среда проблем.

По време на семинара бяха представени резултатите от проучването за потребностите и очакванията на учениците и се обърна внимание на изводите на експерта социолог за дефицитите. Потвърден беше интересът на учениците към предизвикателствата пред света, а именно бедността, здравеопазването и опазването на природата. Обсъдена беше препоръката да се повишава информираността на учениците за различните култури по света. Потвърден беше изводът, че децата имат чувствителност към проявите на несправедливост в училище или у дома. Потвърден беше и по-общият извод, че образованието по права на човека в училище е полезно и нужно.

Изведени бяха правила за по-нататъшната работа по проекта, поддържането на обратна връзка. Обсъди се провеждането на обученията по метода „връстници обучават връстници“, както и какво ще е участието на обучените в семинара ученици при подготовката на предвидените в проекта лаборатории и работилници за въвеждане на родителите, учителите и цялата общност на малкия град.

Съвети към младия учител

Какво е обучение чрез преживяване?

*„Това, което чуя, го забравям,
това, което видя, го запомням,
това, което направя, го разбирам.“*

Конфуций

Обучението чрез преживяване е замислено като демократично, цялостно и интегриращо образование, основано на процеса на осмисляне на преживяното. То помага на децата да развиват своите способности за критично възприемане на случващото се около тях. Помага им да опознават себе си, другите и света като цяло. Оpozнаването се

случва в цикъл преживяване-размисъл. Този цикъл е включен в повечето интерактивни занимания в група, прилагани от нас в метода „връстници обучават връстници“.

Каква е ролята на учителя?

Обучителят води групата по време на обучението. Грижи се за участниците. Дава възможност на всеки да се изкаже и не позволява някой да остане в сянка, да не се изяви или да се почувства пренебрегнат.

Обучителят разпределя времето така, че да има време за всеки и за всичко. Случва се в групите да се сблъскат различни мнения. В такива случаи е важно да има човек, който да обедини групата около обща цел, да я подкрепи, да помогне на участниците да развият своя потенциал и да се научат да вземат компромисни решения по поставените задачи. За целта учителят обръща внимание на комуникативните способности на участниците, учи ги на техника за активно слушане и говорене.

Обучителят умее да поставя задачи. Езикът му е точен, ясен и подходящ за съответната аудитория. Трябва да има ясно поставена цел и добре обмислена стратегия. Всичко, което прави, помага за ефективната работа в един колектив.

Основните роли на учителя са:

- Да поощрява максималната активност на участниците в обучението.
- Да поощрява разбирателство в групата.
- Да води до компромисни решения в групите.
- Да стимулира нов начин на мислене.

Това означава:

- Да стимулира воденето на дискусия.
- Да превърне проблемите в решения.
- Да води самия процес на достигане на решение.
- Да проследи процеса на стигане до даден извод.
- Да се стреми всеки участник да бъде активен.
- Да цели пълна ангажираност на участниците.
- Да насочва участниците в обучението с точно поставени дейности.
- Да стимулира участниците:
 - да се изказват без да се притесняват;
 - да се изслушват един друг;
 - да уважават мнението на другия;
 - да не правят остри и критични оценки.

Обучителят има задачата да:

- Помага на групата в търсенето на нови идеи, вземайки под внимание мнението на всички присъстващи.
- Помага на участниците да излязат от тривиалното мислене и чрез разчупване на стереотипите да достигнат до общи решения.
- Помага на участниците да преодолеят емоционалните си изблици при общото вземане на решения и да достигнат до консенсус.
- Помага да осъзнаят, че всички са еднакво добри и всяко мнение е ценно.
- Стимулира индивидуално мислене в груповите изяви, както и стремеж към креативност.

Как работи учителят?

Във всяка група хората и идеите са различни. Умелото водене на групата както през отделните етапи на обучението, така и през различните идеи и настроения на участниците, предполага добра и ефективна работа. За целта се използват различни методи и техники.

Умения за активно слушане

Добрата комуникативност на учителя е важно условие той да бъде той чут, разбран и приет. Важно условие за успешна комуникация е умението да слушаме активно в процеса на общуване.

Общуването е обмен на информация между говорител и слушател, при което говорителят изпраща, а слушателят приема кодираното в езикова форма съобщение. За да се проведе ефективен диалог, слушателят трябва да е подготвен да приеме посланието, изпратено от говорителя и да осъществи обратна връзка.

Обучителят е слушател на цялата група участници

За да улови техните съобщения, той трябва да придобие умения за активно слушане. Активното слушане е важно, защото показва на говорещия, че неговото послание е прието и разбрано. То създава чувство на доброжелателност между говорителя и слушателя. Освен това активното слушане окуражава говорителя да сподели повече за породилите се у него чувства и може да доведе до емоционално разтоварване.

Активното слушане се състои от някои елементи, които го благоприятстват и отварят канала на комуникация:

- Език на тялото:
 - отворена поза
 - подходяща мимика
 - контакт с очите
 - спокойствие

Употреба: отваря възможност и пространство за говорещия; окуражава го да предаде повече информация.

- Кратки вербални намеси:
 - слушателят потвърждава чутото с насърчаващи думи, но не коментира съдържанието
 - окуражителни думи от типа: „а – ха“, „да“, „добре“ и т. н., придружени с утвърдително кимане с глава.
 - подходящ тон и интонация на гласа

Употреба: използва се за насърчаване на говорещия.

- Задаване на отворени въпроса
 - това са въпросите, които помагат на говорещия да изложи по-пълно и точно своите мисли и идеи по темата
 - започват с „как?“, „какво?“ и „кога?“
 - подтиква към широк и пълен отговор.
 - на отворен въпрос не може да се отговори само с „да“ и „не“.

Употреба: за изясняване, даване на допълнителни подробности, боравене с чувства и за решаване на проблеми.

- Перифраза (парафраза):

Повторение на същността на това, което е казал говорещият и искане на потвърждение. Помага на говорителя да прецени до каква степен е разбрано неговото послание. Започва обикновено с думите: „Ако добре съм разбрал, ти казваш, че...“, „С други думи ти считаеш, че...“, „Ако правилно те разбирам, ти твърдиш, че...“

Употреба: за проверка на възприятията на слушателя и за обратна връзка на говорещия; забавя говоренето и фокусира разговора; подходяща е за смяна на темата и за навлизане в дълбочина.

- Боравене с чувства:
 - Разпознаване на чувствата на говорещия
 - Задаване на въпроси за чувства
 - Перифраза на емоционални изявления
 - Утвърждаване на проявените чувства

Употреба: за осъзнаване и поемане на отговорност от говорещия за собствените му емоции; за справяне с чувства

- Обобщаване:

По-обширно перифразиране от слушателя, което обхваща същността на казаното и го поставя в логичен и разбираем за двамата ред.

Употреба: структурира изложението на говорителя; подходящо е за превключване към друга тема или за приключване на разговора.

Методи, използвани от фасилитатора по време на обучението:

- Игра за стопяване на леда (айсбрейкър) или енергизиране (енерджайзър)

Айсбрейкър е игра за запознаването на участниците, която се прави в началото на всеки семинар. Целта е да се създаде атмосфера, в която участниците се чувстват комфортно. Енерджайзърите могат да се използват както за раздвижване, така и за концентриране, обикновено след почивка или когато преценим, че участниците в обучението са уморени или разсеяни. Целта им е да създадат по-топла и забавна обстановка и да енергизират хората.

- Брейнсторминг или мозъчна атака

Използва се за събиране на идеи по дадена тема. Обикновено това е темата на обучението. Често се използва за въвеждане в темата и с цел проверка на знанието и разбирането по нея. Пред участниците се изписва понятие, на база на което правят асоциации, като казват първото нещо, дошло им на ум. Целта е да се изведе понятието или темата на семинара от участниците в него. Важно правило е никой да не оценява или критикува мнението на останалите!

- Дискусия

Използва се при дискутиране на даден проблем или тема. Задават се насочващи въпроси на участниците. Целта е всеки от тях да изрази мнението си по обсъжданите въпроси без да бъде критикуван или оценяван от учителя или другите участници. Нормално е при една по-продължителна дискусия да възникнат спорове. Ролята на учителя тук е да води участниците до достигане на консенсус или да предотврати кризисни ситуации като разгорещени нападки, излизане от стаята или емоционални изблици. Това се постига чрез умело използване на описаните по-горе техники, т.е. представяне на позициите на страните, проследяване на идеите и търсене на общи точки по дадена тема.

Тъй като често ролева игра или симулация предхождат дискусията, важно правило е участниците да излязат от ролите си преди нея! Трябва да се следва целта на обучението и да не се правят странични дискусии по общи теми. В този случай учителят връща фокуса към основната тема.

- Ролеви игри

Ролевите игри винаги имат цел, която е свързана с конкретна тема на обучението или с дадена подтема. Те предават теория, видяна през собствения опит и взета от собственото преживяване. Основават се на принципи като „Това, което чуваш – забравяш; това, което виждаш – запомняш, а това което правиш – разбираш!“ Целта е участникът да се вживее в дадена роля, да бъде провокиран да се постави на мястото на някой друг и така да пресъздаде поведение, което е нетипично за него. Така се дава възможност за придобиване на социален опит. Тези игри стимулират креативността на участниците и повишават емоционалния градус на обучението.

Винаги след ролева игра се обработва преживяното, прави се анализ на чувствата и емоциите на участниците. Това се прави чрез въпроси за това как се е чувствал участникът в дадената роля, дали би направил нещо по различен начин, как би

реагирал в тази ситуация в реалния живот. Важно е участниците да осъзнаят, че това е просто игра и да излязат от ролите си преди обучението да продължи.

- Ред на изказване

Използва се, когато всички хора в групата искат да вземат думата едновременно (особено в случай на дискусия). Обучителят уведомява всички, че ще имат възможност да се изкажат подред, за да се избегне суматоха. Това може да се постигне като се направи списък на желаещите да говорят. Може да се използва стар микрофон или топка, които да се подават от ръка на ръка и да определят кой да говори.

- Проследяване

Обучителят проследява етапи на едно упражнение или на една ролева игра. С цел да се пресъздадат различните гледни точки и идеи на участниците той ги повтаря пред групата (използвайки перифраза или „огледало“) и пита дали е проследил правилно идеите им.

- Окуражаване

Обучителят стимулира участниците да говорят без да упражнява натиск върху тях. Използва се в началото на дискусия, когато участниците имат нужда от допълнително поощряване. При подобна ситуация може да се използват следните въпроси: „Някой друг има ли идея?“, „Някой иска ли да сподели още нещо?“, „Чухме доста момичета. Някое момче иска ли да каже нещо?“ и др.

- Балансиране

Използва се за да се включат в дискусията хора, които не са имали възможност да се изкажат, тъй като най-активните в групата са повели разговора. Това, че някои участници мълчат, не означава, че няма какво да кажат. Мълчанието може да бъде и признак на стеснителност или неувереност. Чрез балансирането обучителят показва желанието да се включат всички участници в дискусията. Това се постига чрез използване на фрази като: „Някой друг иска ли да сподели нещо?“, „По какъв друг начин може да се разгледа този въпрос?“, „Всички ли сте съгласни с това мнение?“ и др.

- Даване на пространство

Използва се за да се даде пространство на по-мълчаливите и стеснителни участници. Някои са по-мълчаливи от други, защото са притеснителни, защото се страхуват как аудиторията ще оцени казаното от тях. Мълчанието е знак и за несигурност в способностите си. Обучителят трябва да следи с очи по-тихите участници и да търси знаци от тяхна страна за желание за изява. При наличие на такава той ги подканва да вземат участие със следните думи: „Искате ли да кажете нещо?“, „Искате ли да добавите нещо?“ и др. Ако се откажат не ги притискайте, а просто продължете. А ако по-настойтелните прекъснат по-тихите участници, помолете ги учтиво да си изчакат реда.

- Умишлена тишина

Това е пауза, която продължава няколко секунди. Може да се използва след задаването на въпрос към групата, задаване на инструкции и др. Тя дава възможност на някои да осмислят казаното, а на други да организират своите мисли. Пет секунди мълчание са важен елемент при развитие на уменията да се изслушваме.

- Дебат

По време на обучението дискусията се използва повече за обсъждане на реална тема или проблем, докато дебатът се използва като игра. Дебатът е по-ограничен от дискусията, защото при него има две мнения: едно „за“ предложението и едно „против“. Важно е да се спомене, че позицията, която даден участник защитава в дебата, не винаги отговаря на неговата лична. Целта е да се тренира уменията да се аргументира и защитава позиция като цяло. По тази причина всички аргументи при дебата са логични и имат за цел да повлияят на противниковата страна да промени мнението си, или на аудиторията, за да реши тя на чия страна е.

- Казуси

Те представляват обсъждане на конкретни, действителни ситуации. Обсъждането на реална тема по даден проблем връща участниците в обучението към действителността. Провокира осъзнаването и вземането на решения. Представянето на даден казус също е една от стъпките към дискусия.

- Обобщение

Обобщение се прави след всеки етап на обучението, например:

- Тематичен блок/сесия
- Ролева игра
- Дискусия или дебат

Обобщението представлява обработване на преживяното, даване на информация за чувствата на участниците и умело боравене с тях от страна на учителя.

Обобщение се прави в края на всяка дискусия или разбор на активност, както и в края на всеки семинар под формата на обобщение на деня (рефлексия). То е едно от най-важните дейности и изисква време. Трябва да бъде предвидено и планирано. С него се прави анализ на постигнатото по време на обучението. Целта на обобщението е не само събиране на информация, но и самооценка на участниците, анализ на дейността и на придобития опит. Тук учителят трябва да се фокусира и да обобщи наученото. Той анализира постигнатото по време на изминалото обучение и събира мнения и идеи от участниците. Няма точно определена формула за правенето на обобщение. То зависи от типа обучение.

Занимания за работа в екип

Игра „Павликени, София“

Цел: За откриване на сесия, концентрация.

Указания: Участниците се подреждат в кръг. Целта на играта е участниците да преброят до число, което отговаря на техния брой (например: група от 20 души трябва да преброи до 20). На мястото обаче на всяко число, кратно на 3 и на всяко число, съдържащо в себе си 7, участникът казва съответно „Павликени“ или „София“. Който сбърка, започва броенето отначало. (например: 1, 2, Павликени, 4, 5, Павликени, София, осем, Павликени, и т.н.). Упражнението приключва, когато треньорът прецени, че групата е достатъчно концентрирана.

Вариант на играта:

1.) Условието да се въвеждат постепенно. Например първо само кратните на 3 числа да се заменят с друга дума и след това останалото условие.

2.) Предварително са задава условието, че целта е групата да преброи до възможно най-голямо число.

Игра „Плетеница“

Цел: Сътрудничество, вземане на решения в екип.

Продължителност: 10-15 мин.

Необходими материали: Няма.

Условия: Играта е подходяща за групи от 8 до 16 участници.

Указания: Участниците се нареждат прави, близо един до друг в кръг с протегнати напред ръце. Всеки участник трябва да хване произволно ръцете на други участници от кръга, така че всеки да държи ръцете на други двама. Не трябва да се хващат ръцете на съседите. По този начин се получава плетеница. За да се провери дали всички са изпълнили условието, един от участниците пуска с едната си ръка „импулс“ като стиска леко една от ръцете, които държи. Участникът, чиято ръка бъде стисната, трябва да предаде импулса с другата си ръка и така, докато импулсът се върне до първия (ако импулсът се прекъсне някъде – възможно е да има „група в групата“ – участниците се пускат и хващат отново по указания вече ред). След това задачата е групата да „разплете“ плетеницата без играчите да пускат ръцете си – докато не се получи кръг от хора, държащи се за ръце (при разплитането е възможно някои участници да бъдат с гръб към центъра на кръга).

Игра „Китайски пръчици“

Продължителност: 10-15 мин.

Цели: Развиване на умения за екипна работа, съгласуване на действията. Задаване на тон за темата за работата в екип.

Инструкции:

Съберете участниците в единия край на залата. Нека се подредят в две редици, една срещу друга. Срещу всеки от тях трябва да има човек, с когото ще бъдат в екип. На всяка двойка се дават 2 пръчици (химикала/молив). Участниците протягат ръце напред към партньора си с обърнати към него длани. Между всяка двойка длани хоризонтално се закрепя по една пръчица.

Провеждане: При знак за старт всяка от двойките трябва да се опита да стигне до другия край на залата без да изпусне/счупи пръчиците, които крепят между дланите си.

Дебрифинг: Успяхте ли да опазите пръчиците и да стигнете до другия край на залата? Какво ви помогна? Какво ви попречи? Имахте ли стратегия? Какво ви направи впечатление?

Игра „Очи-ръце-уши“

Цел: Създаване на разбиране за екипна работа; развитие на умения за работа в екип и умения за ефективна комуникация.

Продължителност: 45 минути

Материали: сламки, тиксо, лепящи листчета, клечки за зъби. Прототипът представлява пирамида, построена от сламки. Може да добавите каквито специфики сметнете за необходимо по пирамидата. Не е нужно да използвате всички материали при направата, нека има допълнително залъгващи материали за участниците.

Указания: Разделете участниците в екипи от 6–7 души. Обяснете, че сега всеки екип ще оформи жив организъм по подобие на човешкото тяло, в което всяка част изпълнява определени функции и подпомага останалите. Помолете ги да разпределят следните роли в рамките на своя екип:

- „Очи“. Човекът, който изпълнява функцията на очи е единственият, който може да види прототипа, който екипът трябва да възпроизведе. Той има право да разговаря единствено с „Ушите“. Стои далеч от останалата част от екипа си.

- „Уши“. Човекът, който изпълнява ролята на уши е единственият, който може да получава информация от „Очите“ и да я предава на останалата част от екипа. Това се случва само с жестове, без думи и без да докосва материалите.

- „Ръце“ – всички останали от екипа. Те трябва да разшифроват инструкциите на „Ушите“ и да възпроизведат показания прототип с помощта на материалите, с които разполагат.

Провеждане:

Прототипът се държи на недостъпно за екипите място (отделна стая, коридор). „Очите“ на всеки екип имат право да го погледнат 3 пъти по 30 секунди. Те избират кога да се случи това. Тъй като те нямат право да виждат и говорят с екипа си, предават на „Ушите“ какво са видели. „Ушите“ на свой ред предават чутото чрез жестове и мимики, без да имат право да докосват материалите и да говорят. „Ръцете“, т.е. останалата част от екипа, построяват прототипа на база разбраното.

Дебрифинг:

Какво се случи? Успешно ли изпълнихте задачата си? Как избрахте хората за определена роля? Как ви помогна това? Как се справихте със затрудненията? Можете ли да съотнесете преживяното към ситуация от реалния живот и как? Какво бихте променили?

Игра „Чуваш ли ме?“

Цели: Развитие на умения за ефективна комуникация, за справяне с шума в комуникацията.

Продължителност: 30 минути

Материали: Разпечатани изображения, празни листове, моливи.

Инструкции:

Подредете столовете плътно в две редици, с гръб един към друг. Помолете участниците да седнат и им кажете, че техен съотборник в активността ще бъде човекът зад тях. Раздайте на участниците от едната редица разпечатани изображения, а на тези зад тях – по един празен лист.

Провеждане:

Целта на участниците, които разполагат с изображение е в рамките на 5 минути да го обяснят по такъв начин на човека зад себе, че той да успее да го изобрази възможно най-точно на свободния лист. Участниците нямат право да се обръщат, местят, стават. Единствено да говорят на човека зад себе си. Ролите на редиците се разменят и активността се повтаря с други изображения.

Дебрифинг: Какво се случи? Успяхте ли? Доколко точно предадохте изображението? Кое ви помогна? Кое ви попречи? Какви препятствия срещнахте? Как ги преодолеяхте?

Техники и изводи: дефиниране на понятия, преодоляване на шума, сътрудничество, задаване на въпроси, предаване изображение с думи – пресъздаване на думите в материален носител.

Игра за активно слушане

Цел: Упражняване на активно слушане и наблюдение

Продължителност: 25 мин.

Материали: малки листчета, кутия за събиране на листчетата

Инструкции и провеждане:

Треньорът раздава на всички участници по едно листче, на което всеки от тях да напише тема за разговор, която му е интересна и на която може да говори дълго. Листчетата се пускат в кутията.

След това участниците се разделят на групи на случаен принцип, като всяка група се състои от по трима участници. Обучителят минава през всяка група – един участник от група тегли листче с тема. Той трябва да говори в рамките на 3 минути пред останалите двама в групата по изтеглената тема, независимо каква е тя, вторият единствено слуша, а третият наблюдава и записва. Всеки трябва стриктно да спазва ролята си. След изтичането на 3-те минути участниците разменят ролите си и този, който е слушател, тегли нова тема. Целта е всеки да е бил във всяка от трите роли.

Темите могат да бъдат предварително определени от учителя или да са обвързани с темите на обучението.

Дебрифинг: Беше ли лесно/трудно само да говорите/слушате? Как се чувствахте като не можехте да вземете отношение по темата? Какво забелязахте когато бяхте в ролята на говорещ/слушаш/наблюдаващ? Какво променихте в собственото си поведение след първата ротация?

Игра „Инженери и строители“

Цел: Работа в екип, невербална комуникация, лидерство.

Продължителност: 40 мин.

Необходими материали: Столове, листове хартия, хартиено тиксо, маркери (или други подръчни материали).

Условия: Играта е подходяща за групи в състав между 10 и 20 души. Необходими са двама треньори.

Инструкции и провеждане:

Участниците се разделят в две групи на случаен принцип. Подготвя се следният реквизит: поставят се две двойки столове един срещу друг на приблизително разстояние от около един метър, а върху тях – по равен брой от материалите за двата отбора.

Всеки отбор излъчва по двама участници, които ще бъдат техните инженери. Единият треньор излиза от стаята с двете двойки инженери, за да им обясни в рамките на 10 мин. каква ще е тяхната функция, а другият водещ разяснява условията на двата отбора в стаята.

Функцията на инженерите е да обяснят на останалите задачата, с която трябва да се справят, а именно: да построят мост между двата стола, следвайки техните инструкции (на инженерите). В групите не се допуска вербална комуникация. Мостът трябва да е достатъчно издръжлив, за да премине финалния тест – да издържи поставянето на два маркера върху него без да пропадне (или мобилен телефон например).

Останалата част от отбора е групата по изпълнение. Те трябва да възприемат зададените от инженерите инструкции, отново без да могат да говорят. Преди да влязат при останалите, инженерите получават 2 мин. време, за да обсъдят стратегията си, след което играта започва. За построяването на моста се дава време от 10-15 мин.

Победител е отборът, който най-бързо схване обяснението на своите инженери, сработи се и направи стабилен мост в рамките на зададеното време.

Дебрифинг: Какво се случи? Успешно ли построихте моста? Какво ви помогна/попречи? Как успяхте да предадете съобщението? Какво е значението на вербалната и какво на невербалната комуникация? Можем ли без едното или другото в някои моменти?

Бъдещето е в моите ръце

3. Обучения по метода „връстници обучават връстници“

Методът „връстници обучават връстници“ е наложил се в Националната мрежа от клубове за ООН модел за обучения по права на човека. Той служи еднакво добре за подобряване на уменията на самите обучители и за привличане на по-малките ученици към учене чрез преживяване.

Методът по принцип залага на това, че в случай на нужда хората най-често се обръщат за помощ към приятелите си, към своите връстници, а не към родители, учители или работодатели. Затова задачата ни е да укрепим това, което приятелите могат да дадат – съвет, знание, информация, напътствие. Помощта от връстници е нужна навсякъде. Пъвото, което ни хрумва, разбира се, е училището, училищният двор, преживяванията, свързани със съучениците и учителите.

Обучението от връстници се отличава с някои особености:

- Обучителите са доброволци, но могат да получават някакъв тип компенсация за своето участие.
- Обучителите се обучават от квалифицирани треньори – за нуждата, целите, похватите на работа.
- Доброволците редовно се срещат за обсъждане и отчет.
- Колкото повече опит имат, толкова по-силно са въвлечени в откриването, привличането и грижата за други обучители-доброволци.

Подготовката на дейностите се провежда в Клуба за ООН в моето училище – неформална група на ученици от горните класове на гимназии, любознателни да научат повече за света и неговите проблеми, отворени към грижите на обществото ни, на общностите си. Обикновено има координатор педагог, учител, вдъхновен да работи с децата.

Младите обучители оформят екипи от по двама. Координаторите развиват програма за действие, като се договарят с класните ръководители за график на заниманията в час на класа. Най-добре се получава, когато влизането в час на класа се редува с дискусия в клуба, за да се обсъди „какви проблеми срещнахме, как да ги решим“.

Продължителността на заниманията зависи от целите на проекта, от продължителността му, най-добър резултат се получава при работа в целия втори срок на учебната година.

Кои са обучаваните връстници? Те могат да бъдат деца на 9-14 години. От практиката си знаем, че в обичайния състав на децата в българското училище възрастовата граница за добро възприемане на обучението по права на човека е по-ниска, например не по-късно от пети клас. Колкото по-изолирано е училището, толкова по-висока може да бъде тази граница, включително шести и седми клас.

Важно е координаторът на клуба да бъде достатъчно мотивиран, за да има устойчивост на дейностите. За предпочитане е той да е учител и педагог, за да осигурява приемственост в състава на клуба. Ние залагаме обикновено на ентузиазма на координаторите – педагози, носещи традициите на българския учител – традицията на компетентен, изпълнен с любов, уважение и всеотдайност към децата, демократичен в общуването с тях и съответно много обичан.

Вярваме и в членовете на клубовете за ООН, които също имат специални черти – те са амбициозни, открити, любознателни, критични към недъзите на света и готови да отделят време за по-малките и по-слабите от тях.

Занимания за образование по права на човека в час на класа

Игра „Диамант“

Продължителност: 45 мин.

Материали: Принтирани карти с правата на детето (на следващата страница)

Инструкции:

1. Участниците се разделят на малки групи от 3-ма или 4-ма души. На всяка група се раздават пликчета с картите с твърдения. Възможно е да се сформират и по-големи групи.

2. Разяснява се процедурата с ромбовидното подреждане по важност на правата от пликчетата. Всяка група трябва да дискутира предложените девет твърдения в картите за раздаване и да реши доколко е валидно всяко от тях за собствения им живот. След това участниците от групата трябва да ги подредят според важността им под формата на ромб. На равно място се поставя едно твърдение отгоре, под него две твърдения, под тях следват три еднакви по важност твърдения и отново две твърдения и завършваме с едно, което е най-малко важно.

3. Когато всички малки групи са приключили с обсъжданията се дава възможност на участниците да обиколят стаята и да видят подрежданията на останалите групи.

4. Всички се събират в кръга. Всяка група разполага с 3 минути, за да представи своите резултати и да обоснове защо е подредила така картите с правата.

Времево разпределение:

Инструкции – 5 мин.

Подреждане на ромб в групите – 15 мин.

Представяне на групите – 3 минути на група

Дебрифинг:

1. Сравними ли са резултатите от дискусиите на различните групи? Кои са приликите и разликите?

2. Защо различните хора имат различни приоритети?

3. Желаят ли групите след дискусията да променят първоначалната си подредба?

4. Как търсят правата си хората като цяло?

Извод: Всички права са еднакви по важност и откъдето и да погледнем направените ромбове, виждаме, че неговото начало може да започва от всяка страна, както и отвърне навън. Тази подредба показва, че всички права са еднакви по значение и няма по-важни или по-маловажни.

Да градим бъдещето:

„Деца и Целите за устойчиво развитие в богатите държави“

По данни на последния доклад на Центъра за изследване на УНИЦЕФ – Иноченти, 1 на всеки 5 деца в развити държави живее в относителна бедност поради ниски доходи, а 1 на всеки 8 е изправено пред несигурност относно храната си. Дори в най-добре представящите се страни, включително Япония и Финландия, около една пета от 15-годишните не достигат минимални нива на владение на умения по четене, математика и наука. Средно 14% от анкетираните в 17 богати страни смятат, че момчетата повече заслужават да получават университетско образование, като в повечето от тези страни това твърдение е по-широко застъпено сред мъжете.

Виж на страницата на УНИЦЕФ в България – [https://www.unicef.bg/bg/article/UNITSEF-1-na-vseki-5-detsa-v-razvitite-strani-zhivee-v-otnositelna-bednost-poradi-niski-dohodi-a-1-na-vseki-8-e-izpraveno-pred-nesigurnost-otnosno-hranata-si/1197](https://www.unicef.bg/bg/article/UNITSEF-1-na-vseki-5-detsa-v-razvitite-strani-zhivee-v-otnositelna-bednost-poradi-niski-dohodi-a-1-na-vseki-8-e-izpraveno-pred-nesigurност-otnosno-hranata-si/1197)

Карти за раздаване „Диамант“

Детето има право да изразява възгледите си свободно по всички въпроси, отнасящи се до него, като на тях следва да се придава значение, съответстващо на възрастта и зрелостта на детето. Детето има право на свобода на изразяване на мнение.	Правото на детето на свобода на мисълта, съвестта и религията трябва да се зачита. Детето има право на свобода на сдружаване и на мирни събрания.
Всяко дете, заподозряно или обвинено в нарушаване на наказателен закон, да има следните гаранции: да се счита за невинно до доказване на противното; да получи правна помощ в представянето на неговата защита; да не бъде принуждавано да дава показания или да се признава за виновно; да се зачита напълно неговият личен живот; и да бъде третирано по начин, съответстващ на неговата възраст и благосъстояние. Не трябва да се налагат нито смъртно наказание, нито доживотен затвор без възможност за освобождаване за нарушения, извършени от лица под 18-годишна възраст.	Детето трябва да бъде защитено от икономическа експлоатация и от извършването на каквато и да е работа, криеща опасност за живота му или потенциално вредяща на развитието му. Детето трябва да бъде защитено от всякакви форми на сексуална експлоатация и от сексуално насилие, от експлоатация с цел проституция или друга незаконна сексуална практика, в производството на порнографски материали.
Никое дете не трябва да бъде подлагано на произволна или незаконна намеса в личния му живот, семейство, дом или кореспонденция. Детето трябва да бъде защитено от незаконно посегателство срещу неговата чест и репутация.	Държавите трябва да предприемат всички разумни мерки за осигуряване на закрила и грижи за децата, които са засегнати от въоръжен конфликт.
Родителите носят първостепенна отговорност за отглеждането и развитието на детето.	Детето има право на отдых и почивка, на участие в игри и на свободно участие в културния живот и изкуствата.
Детето има право на образование. Държавата трябва да направи началното образование задължително и безплатно за всички. Спазването на училищната дисциплина трябва да се осигурява по начин, съвместим с човешкото достойнство на детето. Образованието на детето трябва да бъде насочено към развитие на личността му, на неговите таланти и способности, към подготовката му за отговорен живот в свободно общество, в духа на мир, дружба, разбирателство, толерантност, равенство и уважение.	

Игра „Права на детето“

Материали: Принтирани карти с истории и с отправки към Конвенцията на ООН за правата на детето.

Участници: Подходяща за всякакви групи.

Седнете в кръг. Разделете участниците на 8 двойки. Останалите определете за наблюдатели. Раздайте на всяка група по две карти: една с история на дете и една с описано право на дете. След това групите се движат в стаята и търсят така да разменят картончетата си, че да могат да представят пред групата своята история заедно със свързаното с нея право. Имат 5 минути за размяна на картите.

Всички сядат отново в кръг и говорител на групата разказва историята и я свързва с правото, което ѝ отговаря. След като всички се представят, наблюдателите коментират получения резултат.

Родителите ми са без образование, ние сме много деца в малка и порутена къща. Живеем в откъснато от комуникация място, без нужните условия за нормален живот, дори без течаща вода. Не са ме ваксинирали като малък и сега страдам от детски паралич.	Член 6. Детето има право на живот и държавата има задължение да осигури оцеляването и развитието на всяко дете.
Аз съм единственото момиче в семейството и имам още трима братя, които посещават местното училище и се развиват много добре. За съжаление аз нямам възможност да ходя на училище с тях, защото семейството ми има нужда от помощ в домакинството. Мечтая си често да уча пеене, да имам свои приятели и нормален живот.	Член 24. Децата имат право на най-висок здравен стандарт и на достъп до здравни и медицински услуги.
Когато бях на 8 години нашите ме оставиха в едно богато семейство в съседния град. Не съм виждал семейството си от 5 месеца. Тук работя за малко пари и слугувам денонощно, за да заделям и да изпращам възрастни. Не мога да чета и пиша все още, а съм на 13 години и другите ми се присмиват. Освен това започнах да кашлям всяка нощ и мисля, че е от преумора, но никой не иска да ми помогне.	Член 27. Децата имат право на жизнен стандарт за тяхното физическо, душевно, духовно, морално и социално развитие. Родителите имат основно отговорност да осигурят на децата си подходящо жизнено равнище. Задължението на държавата е да гарантира осъществяването на тази отговорност.
Аз започнах да работя във фабрика за килими по 12 часа на ден още като бях на 9 години, за да ме хранят и да ми плащат малко пари, защото баща ми ми каза, че ако не работя, ще ме изхвърли на улицата. Сега съм на 12 и собственикът на фабриката иска да работя даже повече часове всеки ден. Родителите ми казаха, че трябва да изкарвам колкото се може повече пари, защото няма кой да ме издържа и да се грижи за мен.	Член 32. Децата имат право да бъдат защитени от икономическа експлоатация, от задължението да участват в работа, която заплашва тяхното здраве, образование или развитие. Държавата трябва да определи минималната възраст за наеман труд и да регулира условията на работа.

Със семейството ми се преместихме в друг град. Записаха ме в ново училище в центъра. Там обаче всички деца са от богати семейства и започнаха да се подиграват с мен и моя произход. Няколко пъти дори ме причакаха след часовете и ме набиха, защото просто не съм като тях. Страх ме е да ходя на училище и изкарвам ниски оценки. Дори започнах да бягам от часовете, за да не се срещам със съучениците си. Може и да ме изключат, защото образованието е задължително в нашата страна.	Член 28. Децата имат право на образование. Първоначалното образование трябва да е безплатно и задължително. Училището трябва да бъде достъпно за всяко дете. Висшето образование трябва да бъде осигурено на всички на базата на способностите. Дисциплината в училището трябва да бъде в съответствие с правата и достойнството на детето.
Красен и Стамен са братовчеди. Спят, където ги заваря нощта – най-вече на Централна гара. Заедно с Петко са създали група за нападение върху жени, които се прибират късно вечер. Те се забавляват с това и не виждат смисъл да правят нещо друго, което да им помогне да се развият и да си намерят приятели, с които да участват в различни дейности. Скитат по цял ден, защото не ходят на училище и се занимават с престъпна дейност.	Член 31. Децата имат право на почивка, свободно време, занимание и участие в културни и артистични прояви. Член 33. Децата имат право на защита от употреба на наркотици и от участие в тяхното производство или разпространение.
На 17 години започнах да взимам различни наркотици. На едно парти имаше момиче, което ми каза, че ще е забавно, а аз исках да се докажа пред нея. Впоследствие, за да ѝ се харесам, направих какви ли не неща. Крадях пари от нашите и купувах наркотици, защото тя така се забавляваше. Малко помалко и аз се пристрастих, а тя си замина. Вече продавам наркотици по баровете и зарибявам други хора, защото не знам как да оцелея иначе.	Член 34. Децата трябва да бъдат защитени от сексуална експлоатация и посегателства, включително проституция и участие в порнография.
Юлия е нормално момиче на 13 години, което има само майка. Двете живеят спокоен и скромен живот. Далечен роднина им идва на гости и ѝ предлага през лятната ваканция да попътува безплатно с него из страната, защото той е шофьор. Момичето му се доверява, възхитена от идеята. Юлия повече не се връща, тя е продадена на пазара за проститутки в Холандия.	Член 35. Държавата трябва да вземе всички необходими мерки да предотврати продажбата, трафика и отвлечането на деца.
В Пещера има голям цех за производство на обувки. Там работят предимно деца от ромски произход от съседната махала без никакви мерки за сигурност. Изпаренията от лепило и обработка на кожата ги карат да халюцинират и да имат белодробни проблеми от ранна възраст. Те не ходят на училище, а в цеха никой никога не е идвал на проверка от държавата.	Член 11. Държавата има задължение да предотврати и да коригира отвлечането или задържането на деца в чужбина от родител или трета страна.

Игра „Какво е нужно на детето?“

Материали:

Хартия и материали за писане. Конвенцията на ООН за правата на детето.

Продължителност: 45 мин.

Инструкции:

Разделете участниците в неголеми групи. Нека нарисуват контурите на дете (или на едно от тях, легнало върху голям картон) и му дадат име. След това го даряват с нравствени, физически, духовни качества и качества на характера, каквито според тях трябва да има детето като възрастен (например добро здраве, чувство за хумор, доброта) и записват тези качества извън контурите на детето. Те могат също така да изрисуват в контурите, или около тях, условни обозначения, характеризиращи тези идеални качества (например книги за отразяване на равнището на образование). Извън контурите групата изброява и записва човешките и материални ресурси, които ще са нужни за постигането на такива качества (храна, лекари, учители).

След това всяка група „представя“ своя нов член на общността и обяснява защо са избрали именно такова дете.

- Представете Конвенцията на ООН за правата на детето. Намери и разпечатай на адрес: http://sacp.government.bg/media/filer_public/2015/12/17/konventsia-na-oon-za-pravata-na-deteto.pdf

- След това прочетете на глас съкратен вариант на Конвенцията. Вижте адаптиран вариант на адрес: http://sacp.government.bg/media/filer_public/2015/12/09/konventsia-na-oon-za-pravata-na-deteto-adaptirana-versia.pdf

Когато децата познаят член от конвенцията, гарантиращ на детето някое от изброените от тях потребности, запишете номера на члена срещу посочената необходимост.

Оградете с кръгче всички заявени, но необхванати от Конвенцията потребности.

Вариант за допълнение на играта:

В някои страни правата на детето се рекламират в медиите. Предложете на учениците, работещи в неголеми групи, да подготвят няколко рекламни материала по конкретни членове от Конвенцията за правата на детето (например, плакати, шегички, песни или други материали). Помолете всяка група да инсценира или да изобрази идеите си пред целия клас.

Ако светът не ускори напредъка в намаляването на детската смъртност, до 2030 г. почти 70 милиона деца ще загинат преди да достигнат своя пети рожден ден

Докладът на УНИЦЕФ „Намаляване на неравенствата: Силата на инвестирането в най-бедните деца“ от юни 2017 г. представя убедителни нови доказателства, че инвестирането в най-бедните носи по-големи резултати.

„Справедливото инвестиране в здравето на децата дава бъдеще и разчупва порочния междупоколенчески кръг на бедността. Здравото дете има по-голям шанс да научи повече в училище и да печели повече като възрастен.“, казва Антъни Лейк, изпълнителен директор на УНИЦЕФ.

Проучването посочва Афганистан, Бангладеш и Малави като страните с висок процент на смъртност при децата под пет години, където фокусът върху най-нуждаещите се е направил промяната за децата. Между 1990 г. и 2015 г., смъртността при децата под пет години е намаляла наполовина в Афганистан и със 74% в Бангладеш и в Малави.

Вижте повече на адрес: <https://www.unicef.bg/bg/article/UNITsEF-Investitsiite-v-nay-bednite-detsa-spasyavat-poveche-detski-zhivoti/1201>

Игра „Нарисувайте думата“

Цели: Разширяване знанията за Всеобщата декларация за правата на човека; развитие на творческото мислене и на уменията да използваме изображенията.

Материали: Хартия, химикали, моливи, флумастри, копия от Всеобщата декларация за правата на човека.

Продължителност: Варира в зависимост от броя кръгове.

Инструкции:

Разделете участниците на малки групи от по 5-6 човека и ги помолете да си изберат име на отбора.

Повикайте при себе си по един участник от всеки отбор, дайте му по един член от Всеобщата декларация за правата на човека и му обяснете, че задачата му е да се върне при своя отбор и да изобрази члена чрез рисунка или да го обясни чрез жестове.

Избраният да изобразява текста не може да използва числа, думи или звуци.

Задачата на останалите участници от отбора е да познаят кое право е изобразено на рисунката. Съотборниците могат да дават само предложения, без да задават въпроси.

Говоренето от страна на изобразяващия не е разрешено, освен с цел потвърждаване на правилния отговор.

Отборът, който познае пръв, получава точка.

Печели отборът, който събере най-много точки.

Направете втори кръг на играта. Повикайте нови участници, които да рисуват и им дайте текст с друго право. Направете няколко кръга.

Оценка: Помолете участниците да изложат изображенията си едно до друго, сравнете и обсъдете различните интерпретации и изображения на правата. Откъде са черпили идеи за образите? Колко различни начина на изобразяване има една и съща концепция? Каква връзка правят между правата на човека и техния собствен живот? Кои права?

Няколко важни права във Всеобщата декларация за правата на човека от 1948 г.

- Всички хора се раждат свободни и равни по достойнство и права. Те са надарени с разум и съвест и следва да се отнасят помежду си в дух на братство. Чл. 1.
- Всеки човек има право на всички права и свободи, независимо от раса, цвят на кожата, пол, език, религия, политически или други възгледи. Чл. 2.
- Всеки има право на живот, свобода и лична сигурност. Чл. 3.
- Никой не трябва да бъде държан в робство или крепостничество. Чл. 4.
- Никой не трябва да бъде подлаган на изтезания или на жестоко, нечовешко или унижително третиране. Чл. 5
- Всички хора са равни пред закона и имат право, без каквато и да е дискриминация, на еднаква закрила от закона. Чл. 7
- Никой не трябва да бъде подлаган на произволна намеса в личния му живот, семейството, жилището и кореспонденцията, нито на посегателства върху неговата чест и добро име. Чл. 12.
- Всеки човек има право да търси и получи убежище в други страни, когато е преследван. Чл. 14.
- Всеки човек има право на собственост, индивидуално или съвместно с други лица. Чл. 17.
- Всеки човек има право на свобода на мисълта, съвестта и религията. Чл. 18.
- Всеки човек има право на свобода на убеждение и на изразяването му и правото да търси, да получава и да разпространява информация и идеи без оглед на държавните граници. Чл. 19.

Игра „Начинът, по който ме караш да се чувствам“

Основни теми: Идентичност, предразсъдъци и дискриминация

Продължителност: 45 мин.

Цели и задачи: Да се повиши осведомеността за ефекта от поведението ни спрямо другите; Да се развие чувство и разбиране към хора с различни черти; Да се задълбочи разбирането на ефекта от стереотипите, предразсъдъците и дискриминацията върху хората; Да се изследва връзката между това какво очакват от нас и как се държим с другите.

Материали: Цветни самозалепващи се етикети/лепящи листчета/хартиено тиксо.

Инструкции: На всеки етикет напишете определена характеристика, например: мил, мързелив, нечестен, домашна прислужница, банкер, войник, проститутка, глупав, забавен, странен (винаги различен от останалите), мамино синче, прекалено активен, шумен, страхлив, скучен, диктатор, художник, хулиган.

Прилепете по един етикет на челото на всеки участник. Уверете се, че не могат да видят какво е написано на етикета.

Дайте на групата 20 мин. за следната задача:

„Третирайте другия спрямо етикета, който носи, без да използвате думата на етикета и без да казвате на другия за него“

Съберете групата в кръг, но все още не им давайте да прочетат етикетите си. Започнете дискусия, като ги питате дали могат да отгатнат какво е написано на етикета им.

Кажете на участниците да излязат от ролите си и свалете етикетите от челата им. Започнете дискусията, като им задавате следните насочващи въпроси:

- Как се чувствате по време на играта?
- Трудно ли беше да се отнасяте към хората в съответствие с етикетите им?
- Някой „оправда“ ли своя етикет?
- Започнахте ли да се държите според това, което мислехте, че пише на етикета Ви?

• Какви етикети слагаме на хората в реалния живот? Как се отразява това върху тях и как рефлектира върху нашето мнение за тях?

• Кои от вас са получавали етикети в реалния живот като тези в играта? Отражават ли действителността и валидни ли са?

„Толерантност и солидарност – средство за преодоляване на стереотипите сред младите“

• Толерантност означава уважение, приемане и правилно разбиране на богатото многообразие на култури в нашия свят. Тя означава замяна на културата на войната с култура на мира.

• Солидарността е чувство на единство, което се основава на общност на интереси, цели или предпочитания сред хората.

• Стереотипът е „опростен умствен образ“ при възприемането на черти от външния вид, интересите и обичайните и предпочитани дейности на членове на различни социални групи. На основата на стереотипите се изграждат предразсъдъците, тъй като нагласата към някого е свързана с представата за него.

„Възприемането на света и личният ни опит се направляват от клишета, които наследяваме от собствената си култура“. Уолтър Липман

„Човек живее в свят на предположения, митове, стереотипи, предразсъдъци и несигурност“. Джон Дюи

Занимание „Език на омразата“

Продължителност: 45 мин.

Точка 2 а) на чл. 13 от Конвенцията за правата на детето дава право на детето свободно да изразява мнението си, но постановява ограничение при осъществяването на това право, ако то нарушава правата и нанасява репутацията на други лица.

Какви граници трябва да се поставят на това, което казваме, изразявайки нашите мисли и убеждения? Трябва ли винаги да имаме възможност да говорим това, което ни се иска?

Провеждане:

1. Раздайте на всеки ученик лист хартия и помолете да напишат обидни думи, които са чували в училище, всяка дума на отделен лист.

2. Начертайте на дъската скала с деления от „шеговити“ до „изключително обидни“. Помолете учениците да окачат своите думи на подходящо място в скалата. След това помолете някой да проучи получения резултат, без да коментира. Обичайно е някои думи да се срещат няколко пъти и почти винаги те ще съответстват на различно равнище от степента на рязкост и грубост на изказването.

В алтернативен вариант преподавателят събира листата, четете думите, без да споменава кой ги е писал, след това общо всички ученици решават къде да ги поставят на скалата.

3. Обсъдете тази ситуация: помолете учениците да разделят думите по категории – например външност, етническа принадлежност, сексуални разлики. Отнасят ли се някои думи само за момичетата или само за момчетата? Какви изводи могат да се направят за оскърбителните изрази според изведените категории? Защо едни хора считат една или друга дума за обидна, а други я намират за шеговита?

4. Разделете класа на неголеми групи и предложете на всяка група няколко думи, които те считат за най-обидни. Помолете някого в групата да прочете първата дума или израз. Групата трябва да има предвид, че това е обидна дума и да обсъди: 1) може ли да се позволява на хората да използват такива изрази; 2) какво да се прави, когато това се случи. Повторете това за всяка дума или израз.

5. Накрая обсъдете с класа правата и задълженията, свързани с оскърбителните изрази.

- Длъжен ли е преподавателят да не допуска грубото общуване в училище?
- Длъжни ли са учениците да не ги допускат в своето ежедневие, ако да, защо?
- Какво можете да направите за прекратяването на използването на грубата реч?
- Защо това е важно?

Какво разбираме под „език на омразата“ – hate speech

Дефиницията за слово на омразата според Препоръка No R (97) 20 на Съвета на Европа определя враждебното слово като „всякакви форми на изразяване, които разпространяват, подбуждат, внушават или оправдават расова омраза, ксенофобия, антисемитизъм или други форми на омраза на основата на нетолерантност, включително: нетолерантност, изразена чрез агресивен национализъм и етноцентризъм, дискриминация и враждебност срещу малцинствата, имигрантите и хората от имигрантски произход“.

В българския Наказателен кодекс, глава трета (Престъпления против правата на гражданите), раздел 1 (Престъпления против равенството на гражданите), чл. 162. (1) се казва: „Който чрез слово, печат или други средства за масова информация, чрез електронни информационни системи или по друг начин проповядва или подбужда към дискриминация, насилие или омраза, основани на раса, народност или етническа принадлежност, се наказва с лишаване от свобода от една до четири години и с глоба от пет хиляди до десет хиляди лева, както и с обществено порицание“.

Игра „Признаци“ – 20 мин.

Инструкции:

Учениците сядат в кръг. Един от тях застава в средата на кръга и посочва нещо, което притежава, например „Аз нося раница“ или „Аз имам сестра“. Тези, които притежават същите признаци, трябва да станат бързо и да сменят местата си в кръга, включително и ученикът, който стои в кръга; който остане без място, застава в средата и назовава следващия признак. Децата започват бързо да осъзнават, че по много неща си приличат, по други се отличават. Добре би било към края на заниманието учителят да избере някакъв специален, по-скоро духовен признак, например „Тези, които са добри“.

В този момент играта трябва да прекъсне, тъй като такъв признак трудно може да се определи, твърде субективен е. Може да се обсъди как обикновено се определят поведенческите характеристики на един човек.

Разбор:

- По какво се отличавахте?
- По какво си приличахте?
- Учуди ли ви някое от тези неща и защо?
- Беше ли трудно/лесно да определите дали притежавате някое от субективните качества, които се изброиха? Защо?

Знаете ли, че ?

• Създадените в Япония анимационни филми съставляват 60% от световната анимация. Тази сфера е толкова успешна, че в страната има почти 130 училища, в които се обучават хора за дублиране на гласовете на героите в анимационните разкази.

• Населението на африканския континент ще нарастне със 100% до 2050 г. и ще се увеличи от 1,2 млрд. до 2,48. млрд души.

• Населението на Нигерия, сега седмо по големина в света, расте бързо и ще надмине броя на населението в САЩ през 2050 г. Ако това се случи, Нигерия ще бъде третата по големина страна в света.

• През последните години Африка на Юг от Сахара влезе в дигиталната ера. През 2002 г. само 8% от населението на Гана са притежавали мобилен телефон, сравнено с 64% при американците. Сега 83% от жителите на Гана притежават мобилен телефон, почти толкова, колкото и американците.

• Над 25% от езиките в света се говорят в Африка. Смята се, че в континента се използват около 2000 езика. Само в Нигерия има 500 живи езика.

• Жените във Франция живеят най-дълго, мъжете са на трето място в света, французите имат най-бързите влакове в света. Ако искате да живеете на висока скорост и да живеете дълго, Франция е подходящото място да се родите.

• В страна като Германия ще видите, че хората хлопат с юмруци по масите, когато искат да аплодират успешно представяне на съчинение на свой съученик или когато е имало успешен семинар. В страната на бирата ръкопляскането е резервирано за театри и концерти.

• В Индия ще видите често двама мъже да се разхождат хванати за ръци. Това не означава, че те имат романтична връзка. Това е само знак за приятелство. От друга страна там никога няма да видите двойка мъж и жена да изразяват публично любовта си.

• Испанците са известни с това, че са шумни, енергични и приятелски настроени. Ако се случи да отидете до Испания не се учудвайте, ако някое момиче ви целуне по двете бузи – за да се представи. В Испания това е начинът да кажат „здравей!“

Игра „Бялата врана“

Основни теми: Предразсъдъци и дискриминация

Продължителност: 30 минути

Брой участници: 15-20.

Материали: Точки или кръгове във формата на стикер и в различни цветове. 3-4 от всеки цвят (оранжево, зелено, жълто и т.н.) и само ЕДНА БЯЛА ТОЧКА.

Цели и задачи: Да се въведе идеята за стереотипите, предразсъдъците и дискриминацията. Да се повиши осведомеността за нашите нагласи към хората, които са „различни“ от нас. Да се подпомогне нестандартното и творческото мислене в конфликтни ситуации.

ВАЖНО: Това е невербална игра.

Инструкции:

1. Посъветвайте всички участници да намерят мястото си в стаята, а след това да си затворят очите. Кажете им, че не могат да говорят по време на играта.

2. Прилепете по една точка на челото на всеки участник. Уверете се, че САМО ЕДИН участник има бяла точка.

3. Когато сте готови със слагането/залепването на точките, накарайте участниците да си отворят очите.

4. Кажете следната фраза/инструкция високо на глас и я повторете само 3 пъти.

„Целта ви е да се групирате според вашите точки“

Дайте им 10 минути да приключат със задачата.

* *Ще забележите, че хората ще започнат да се обединяват в съответствие с цвета на точките на челата им.*

** *Наблюдавайте човека с бялата точка – как той или тя е третиран/а, отхвърлен/а от групата или нежелан/а.*

5. След 10 минути кажете на групите да седнат и започнете дискусията.

Разбор

- Как се присъединихте към дадена група?
- Как се чувствахте без да знаете какво имате на челото?
- Всички ли успяха да се присъединят към група?

Помолете участниците да отнесат тази игра към реалността. Кажете им, че инструкцията беше проста, да се групират според точката, а НЕ според формата и цвета ѝ. Кажете им, че можеха да сформират една група, тъй като всички имаха ТОЧКА на челата си – независимо от цвета ѝ.

Изводи. В действителния живот по-често се вглеждаме в различията си, отколкото в приликите си. Понякога се оставяме на собствените си предразсъдъци да определят как да взаимодействаме с останалата част от обществото. Накарайте участниците да дадат реални примери от живота, които могат да бъдат свързани с играта. Помолете участниците да отбележат и стереотипите, които съществуват между хората от различни култури, раси и пол.

Културни стереотипи

- Всички бежанци носят болести и влизат нелегално в България.
- Всички араби и мюсюлмани са терористи.
- Всички хора, които живеят в Бургас, имат болни зъби.
- Италианците и французите са най-добрите ухажори.
- Всички чернокожи са бедни.
- Всички евреи са алчни.
- Всички азиатци са добри в математиката.
- Всички цигани са мързеливи и не ценят образованието.

Игра „Искам да участвам“

Времетраене: 40 минути

Разделете групата на подгрупи до 8 души. Ако работите с повече групи, предложете на всяка група да си измисли име. Така ще се засили чувството за общност.

Всяка група да избере един наблюдател и един аутсайдер.

Кажете на другите членове на групите да застанат рамо до рамо в тесен кръг, така че между тях да има възможно най-малко пространство.

Обяснете, че аутсайдерът трябва да се опита да влезе в кръга, а тези, които оформят кръга, се стремят да не го допускат. Напомняйте на наблюдателя да си води записки за стратегиите, които използват аутсайдерът и тези, които са в кръга.

Наблюдателят изпълнява ролята и на рефер, който следи изтичането на времето от три минути.

След като всички отново седнат в кръг, задайте следните въпроси:

- Как се чувстваше като част от затворения кръг?
- Как се чувстваше като аутсайдер?
- По-добре ли се чувстват тези, които са успели да пробият кръга и да се приобщат?

След това попитайте наблюдателя за стратегиите, които са използвали участниците.

Накрая попитайте отново всички как ще пренесат тази игра в размисли за обществото, в което живеят:

- Кои са силните и кои са слабите групи в обществото.
- Кога представители на слабите групи успяват да се приобщат към силната група.
- Какво разбират под силна група – етническо мнозинство или хора с пари и власт.

Питайте за случаи, когато децата са се чувствали отхвърлени по един или друг начин в училище, на улицата, в трамвая, в сладкарницата.

Какво мислят за себе си като жертви на дискриминация?

Какво мислят за хората, които са жертва на дискриминация?

Дискриминация

Дискриминацията възниква във всяка ситуация, в която дадено лице или общност третира друг човек или група от хора несправедливо заради тяхна специфична характеристика. Най-често срещаните форми на дискриминация включват поведение, ръководено от предразсъдъци, произтичащи от цвят на кожата, пол, увреждане, религия или сексуална ориентация. Но дискриминацията може да бъде основана на която и да е характеристика, отличаваща жертвата от мнозинството. Например, дискриминацията може да бъде основана на възраст, тегло, височина, националност и др. За да се справим с подобно подтискащо и уронващо човешкото достойнство поведение е от изключителна важност да можем да идентифицираме причините за дискриминация.

Дискриминацията често възниква от невежество, страх и служене на стереотипи, поради непознаване на „другия“. Например, религиозната дискриминация е често подхранвана от хора, които живеят и работят в затворени общества и следователно нямат възможността да си взаимодействат с представители на други общности. Затворени в своята собствена среда, те разглеждат света и другите през призмата на разделението – „ние“ и „те“.

Страхът допринася за дискриминация в резултат на непознаването на другите. Липсата на образование и ограниченото взаимодействие с хора, принадлежащи към различни среди, с друг цвят на кожата, нетрадиционна сексуална ориентация или религия, провокира злонамерено отношение и поведение. Хора, които не са се „сблъскали“ с различията, не се чувстват охотно, виждайки и взаимодействайки си с онези, които притежават различни отличителни черти, което може рано или късно да доведе до дискриминация.

Виж повече на адрес: <http://ontolerance.eu>

Споделено от младите обучители

„В началото отидох, за да видя дали ще ми бъде интересно. И не сбърках. След обучението научихме много и успяхме да предадем това на нашите по-малки съученици. Беше нещо различно, но се справихме добре. На мен лично най-много ми хареса вторият етап от обучението, където научихме полезни неща относно как да общуваме помежду си, как да бъдем сплотени и да работим в екип, все неща, които щяха да са ни от полза занапред. След двата етапа на обучение ние бяхме разделени в няколко екипа и трябваше да влезем в ролята на млади обучители на по-малките деца в училището. Аз отидох в 4-ти клас и забелязах, че ни приеха много добре и им беше забавно. Учителите също реагират добре. Радват ни се, че се занимаваме активно с извънкласни дейности, дори ни освобождават от часове.“

Ванислав, 10 клас

„Сестра ми преди е била част от Дружеството на ООН и от нея знам за организацията. След като чух, че и в нашето училище ще дойдат и ще правят обучение, аз веднага приех да участвам. Аз и преди съм ходила на подобни обучения, но там лекторите са предимно възрастни, докато тук са почти колкото нас и ни е по-лесно да общуваме. Със сигурност това, което научихме тук, си остава за нас и ще ни е от полза в живота. Особено полезен беше наръчникът за обучение, както и възможността за работа в екип, където се опознахме, научихме се да правим компромиси. Все неща, с които се сблъскваме всеки ден. Ние бяхме обучители при по-големите ученици, влизахме в час на класа на 7 клас. Те в началото бяха шокирани, после се забавляваха. Ние работихме добре като екип. Веднага щом влязохме започнахме според решението кой от нас ще говори, кой ще раздава листчетата и така нататък. След като се представихме играхме играта с бележките, които се лепят на челото на децата и те трябва да познаят какво пише. Беше забавно, мисля, че и на тях им хареса.“

Теодора Димитрова, 11 клас

„Когато дойдох първия път, много се притеснявах. Беше ми любопитно, не знаех какво ме очаква. След това видях, че всъщност тук се чувствам добре и получавам възможността да кажа това, което мисля. Когато отидохме да обучаваме свои връстници в 4-ти клас, аз веднага направих асоциация с моя клас. Бяхме подготвили една игра, за която трябваше да ги разделим по двойки. Накрая останаха само едно ниско момиче и момче, което обаче отказваше да играе с нея. Това ми напомни на мен. Като малка често ми се подиграваха. Отбягвах ме, държаха се лошо. Сега, след като вече преминах обучението и добих умения как да водя разговор с някого без да го наранявам, аз превърнах в своя лична кауза да помогна на момичето, за да не бъде повече наранявано. Това обучение е много важно за мен, защото има кой да ме изслуша. Като порасна искам да се боря за защитата на човешките права, да общувам с хората и да им помогна да разберат света. Смятам обаче, че не само децата трябва да бъдат обучавани, а техните родители също. Не съжалявам, че станах част от това обучение, и ако имам шанса, със сигурност бих участвала отново.“

Виктория Михайлова, 10 клас

Бъдещето е в моите ръце

4. Лабораториите

В проекта „Да посрещнем заедно предизвикателствата на света“ искахме децата да покажат наученото в обученията за „млади тренъори“ и по метода „връстници обучават връстници“ и да привлекат родители и учители към дискусии за проблемите в по-близкото или по-далечното им обкръжение. Избрахме иновативен метод, наречен лаборатория, в смисъл че в „лабораторна“ среда основните заинтересовани – ученици, учители и родители, ще успеят да проучат и съчетаят по най-добър начин съставките за лечение на проблемите, които децата срещат в малкото селище и в училище.

Подходът е базиран върху правата на човека. В смесени групи се обсъждат проблеми и варианти за техните решения. Дискусията се насочва към разработваните вече теми по права на човека, толерантност, ненасилие.

Планирани бяха четири срещи. Изборът на конкретните теми беше задача на учениците. При организиране и провеждане на лабораториите децата имат предимство, че вече са обсъждали тези теми и са със самочувствието да участват наравно с възрастните в предлагането на лечения. За провеждане на лабораторните занимания се подготви методология, която се приложи при първата среща от координатора на водещата организация, а следващите три срещи се проведеха с помощта на местния координатор, в случая ръководител на Клуба за ООН към училището. Постигнато беше търсеното широко присъствие на родители и учители.

Методът е насочен към потребителя (дете, младеж, ученик), предполагащ включване на всички заинтересовани (participatory design). Може да се обобщи като експериментално учене, при което потребителите са поставени в креативно социално пространство за изживяване и очертаване на собственото бъдеще. Адресират се предизвикателства, свързани с промените, които засягат всеки аспект на живота ни. Създава се възможност за диалог между децата и възрастните (родители и учител за ориентиране сред глобалните предизвикателства, за справяне с конкретни или по-обща проблеми на социалната интеграция и гражданската активност.

Изработената и приложена методология за работа в лаборатория по права на човека съдейства за постигане на основната цел на проекта, а именно овластяване на децата да участват в решаване на проблеми, които ги засягат сега и в бъдеще.

Лаборатория 1 – Здравословно хранене

В рамките на тази лаборатория „младите обучители“ изведоха темата чрез активност „Само аз и единствено аз“. Последва презентация за вредните храни и алтернативата им в контекста на здравословния начин на живот.

Имаше поканен гост-лектор, д-р Атанаска Петкова, практикуващ диетолог.

Последва дискусия по темата между участниците в „лабораторията“ и демонстрация на здравословни храни, които могат да се приготвят лесно и да се консумират в училище.

Лабораторията завърши с апел към ръководството относно качеството и разнообразието на храните в рамките на магазина в училище и магазините около училището. Учениците бяха отправили покана към собствениците на магазините, но те не присъстваха на събитието.

След дискусията относно възможните решения учениците и родителите се обединиха в решението да произведат заедно книжка с рецепти за здравословни храни, която да разпространяват по време на Коледния базар на училището.

От раздаването на книжката децата събраха 200 лв. и решиха да ги дарят на пострадалите от наводненията в село Хитрино.

Лаборатория 2 – Не на насилието и дискриминацията в училище

В тази лаборатория учениците се вживяха истински в ролята на млади треньори, но този път на родителите си, а не на по-малките връстници. Родителите с удоволствие се включиха в предложените от учениците занимания срещу дискриминацията, за правото на образование и други. Използваха се интерактивни игри за правата на детето, за толерантността и ненасилието. Учениците отговаряха не само за провеждането на игрите, но и за техния дебрифинг и обобщаване на изводите, което показва израстването им като млади обучители и възможността за продължаване на надграждането им.

Лаборатория 3 – Ученическо самоуправление

Ученическото самоуправление е тема, важна и за учениците, и за учителите, близка по замисъл на родителите. В тази лаборатория се използваха методи на презентирание и дискусия, като младите треньори успешно я проведоха. Срещата беше много успешна и може да донесе добър резултат за по-нататъшно демократизиране на училището

Младите треньори, обучени в рамките на проекта, подготвиха презентация, включваща предложенията на учениците към Ученическия съвет и Ръководството на училището:

- да се организират обучения на ученици от училището ни по ученическо самоуправление;
- да бъде фиксирана определена сума от бюджета на училището за развитие на ученическото самоуправление;
- да се провежда Ден на ученическото самоуправление всеки месец или на няколко месеца, а не само веднъж в годината;
- към Ученическия съвет да бъдат създадени следните комисии:

Комисия „Връзки с обществеността“

Комисия „Инициативи и информационни кампании“

Комисия „Права на учениците“

В дискусията по темата за ученическото самоуправление участваха всички ученици. Учителите и родителите споделиха какво е било ученическото самоуправление по тяхно време, както и изказаха своето мнение за идеите на учениците. В резултат на дискусията излязоха две предложения:

1. По-големите ученици да бъдат наставници на по-малките.
2. Изборът на „директор“ на училището за деня на ученическото самоуправление и изборът на председател на Ученическия съвет да се провеждат като истински избори (с щаб, платформа, кампания, гласуване и т.н.).

Самите ученици обясниха подробно своите предложения. Ръководството даде своето съгласие за реализирането на идеите и увери присъстващите, че ще подкрепи осъществяването им.

Лаборатория 4 – Видове зависимости сред учениците

С помощта на метода ‘мозъчна атака’ учениците определиха видовете зависимости, които според тях имат най-голямо влияние върху младите хора – наркотични зависимости, зависимости от компютърни игри и хранителни разстройства. Всяка от трите теми беше проучена, бяха подбрани примери и бяха сформирани три екипа.

Всеки от тях представи своята тема пред учителите и родителите, като акцентът беше върху симптомите и начините за разпознаване при начални етапи на проявление.

Презентациите и дискусията дадоха възможност на участниците в лабораторията да изведат следните фактори за въвличане в една или друга зависимост:

- ниско самочувствие
- липса на приятелска и приобщаваща среда
- невъзможност за изява

Предложенията от тази лаборатория бяха насочени към възможност за повече дискусии в рамките на училището, пространство за обособяване на клубове, които да се ръководят изцяло от ученици и други интересни форми.

Споделено от родителите

Участието ми в лабораториите по проект „Заедно да посрещнем предизвикателствата пред света“ ми даде възможност да видя сина си в различна светлина. Разбрах колко е пораснал, колко самостоятелен и отговорен е станал. Впечатли ме това, че изказваше и защитаваше уверено идеите си. Също така имах възможността да се върна назад във времето, когато аз бях ученичка и да споделя опита си с младите хора. След всичко, което видях и чух съм убедена, че точно тези инициативни и активни млади хора са бъдещето на нашия град.

Сашка Александрова

Когато дъщеря ни ни покани за участие в лабораториите имахме леко притеснение за това какво ще правим там. Но още след първата среща съмненията ни изчезнаха. Чакахме всяка следваща с нетърпение. Тези лаборатории ни дадоха възможност да бъдем с детето си в по-нестандартна обстановка, да се забавляваме заедно, да обсъждаме заедно важни за него теми. В тях включихме и баба ѝ. За нея беше гордост да види внучката си като един млад активен и инициативен човек, готов за пътя, който му предстои в живота. Разказахме на нашите познати и приятели за лабораториите и продължаваме да го правим, защото това е едно от хубавите неща, които се случват в СУ „Бачо Киро“. Благодарим, че бяхме част от това изживяване!

сем. Ели и Илиян Дойнови

5. Работилниците

В последната част от работата по проекта се проведеха две работилници за стимулиране на творчески идеи относно това как да се използва наученото за правата на човека и за предизвикателствата на света.

Според замисъла на проекта в работилниците се планира, организира и осъществява конкретна инициатива с участието на всички деца, включени в проекта. Съответно според записаното в проекта трябва да се подготвят две акции в полза на училището или в полза на общността. Важна предпоставка за успешно реализиране на идеята е децата сами да решат по време на работилницата какво, как и къде да организират.

Исторически познат факт е, че работилницата е място за творчество и за производство на уникален продукт. Работилницата е тип производствен процес, който може да се срещне в днешно време и в най-високо технологичните отрасли. В нея работят майстори и калфи, експерти и стажанти, редактори и репортери, моделиери и шивачки и така нататък. Подобно разделение на труда може да има и в тази работилница, където по-големи и по-малки деца заедно развиват идея и я осъществяват с общо усилие и поделена отговорност.

Целта на работилницата, място за разгръщане на идеи и инициативи, е да предложи вариант за стимулиране на креативността на децата още в училище. Паралелно с това целта е да се вложи труд в дейност, полезна за обществото.

Като добра практика ще споделим разказа на координаторката ни в училището, Милена.

„Заедно с по-големите деца гледахме идеи за артинсталации, събрахме се и ги обсъждахме – можем ли да ги направим с малките, какви материали ще са нужни, какво послание ще отправим с тях. Така стигнахме до идеята за пано от капачки и цветарници от гуми.

Преди да започнем съвместната работа с малките се събрахме и уточнихме какви материали ще ни трябват, какво имаме в наличност и можем да използваме, какво е нужно да се закупи, кой какво ще прави, направихме график, разделихме се на по-малки екипи. Купихме фибрана. Слехме го и върху него децата нарисоваха основата на паното. Малките идваха следобед в часовете за занимания по интереси или в обедната почивка. Големите им разказваха за проекта, обясниха им защо са избрали заедно да правят паното, обвързвайки идеята си с целите на ООН и правата на детето, играеха заедно различни игри от помагалото, които преди бяха използвали в обученията „връстници обучават връстници“. Всеки екип сам си избираше игрите.

В училище събираме пластмасови капачки във връзка с инициативата „Капачки в действие“ на Фондация „Идея в действие“. Взехме от тези капачки и избрахме от тях нужните цветове. Избора на капачки правиха заедно малки и големи. После заедно ги лепиха, за да се получат релефните образи. И така, докато паното стана готово.

За цветарниците децата осигуриха гумите, избраха модела, направиха куклите, боядисаха гумите. Чрез дарение осигурихме почвата, а всяко дете от Клуба донесе цвете. Работиха заедно всички деца. На едно от децата дядото е дърводелец и направи дъната на гумите, краката и очите на жабата. Децата работиха в екип и сами си разпределяха задълженията.

През цялото време моята роля беше най-вече на модератор. Според мен това беше едно от най-ценните неща, че деца работиха в екип, създаваха и реализираха идеи сами, и лабораториите, и работилниците, и хепънинга, и се чувстваха удовлетворени и щастливи от свършената работа. За работилниците също въвеждах своите близки: гумите, почвата, цветята, частите на жабата за цветарника. В хепънинга включиха и други учители освен мен. Г-жа Симеонова пак им беше пригответила почерпка, както за всяка от лабораториите.

Милена Маринова
СУ „Бачо Киро“, гр. Павликени

Споделено от Яна

„За мен беше удоволствие да бъда част от проекта. Хареса ми начинът, по който бе представена нова информация, а именно всичко бе с практически упражнения и игри. Смятам, че точно така по-лесно усвояваме нови знания и умения. На обучението придобих и доразвих своите умения и научих как да действаме успешно в екип. От всичко свършено смятам, че лабораториите бяха най-голямото предизвикателство, но ЗаЕдно успяхме! Благодарение на проекта доразвих себе си и се научих, че за да получа, трябва да се науча да давам безрезервно, без очаквания... Както учителите ни казаха: „Бъди промяната, която искаш да видиш в света!“ С тяхна помощ времето мина неусетно, благодарение на тях положихме основите на един добър бъдещ екип. Запознах се с нови хора и се надявам занапред по-често да се виждаме и да се учим заедно! Беше прекрасно!“

Яна Дойнова, 12 клас

Как да организираме събитие и информационна кампания

Организирането и провеждането на информационна кампания във вашето училище, квартал или град е наистина ефективен начин да привлечете вниманието на хората в общността и повишите информираността им по конкретен проблем като първа стъпка за генериране на промяна.

Следните стъпки трябва да бъдат предприети:

1. Определете внимателно и прецизно предмета на събитието и поставете цялостната/ите цел/и на събитието;
2. Определете потенциалните лица за обучение. Направете списък с тези, които ще получат покани. Може да е полезно да обмислите, наред с останалите неща, минималния и максималния брой хора.
3. Решете на кои дати ще се състои събитието, като оставите достатъчно време за подготовка и може би за обвързване на събитието с друго, с което да делат общи участници. Проверете дали има други големи европейски събития на национално, регионално или местно ниво, които да са интригуващи за целевата ви група.
4. Решете мястото (града/или местоположението) на събитието, като се опитате отново да го съчетаете със събитие, обмислете и възможност за общ спонсор. Запазете място за събитието и проверете дали е подходящо. Убедете се, че това място е подходящо за целевата група.
5. Обмислете да поканите някоя известна личност, която може да допринесе за събитието с реч или участие. Например, кметът може да приветства участниците първата сутрин.
6. Направете списък със задачи, посочете кой ще отговаря за осъществяването им, и им дайте приоритет.
7. Разпределете отговорностите – кой за какво е отговорен – задайте време за изпълнение на основните задачи, посочени в горния списък.
8. Определете какви помощни материали ще са нужни – принтирани материали, листове с информация, екрани, проектор, звукова техника, преводачи, фотоаф и т. н. Всички разпечатани материали трябва да се разчитат лесно. Поръчайте много хартия и маркери с различни цветове.
9. Поканете подходящи медии да отразят събитието, като включите предварителна пресконференция.
10. Ако е подходящо, подгответе и издайте съобщения за събитието преди и след него; ако е възможно поставете акцент на ключовите теми, като например, промяната на климата. Нещо важно ли ще се случи на събитието? Ако да – уведомете медиите.

Как да подгответе съобщение до пресата?

- а) Каква е новината;
- б) Пишете кратки и ясни изречения;
- в) Напишете кратък увод с най-важното;
- г) Включете цитати;
- д) Измислете грабващо заглавие;
- е) Не използвайте непознати жаргони;
- ж) Трябва да е кратко;
- з) Кажете кои сте Вие;
- и) Дайте контакти за обратна връзка.

Не забравяйте, ако сте поели отговорност за последващи действия, да ги изпълните. Работата не свършва изведнъж с приключването на събитието.

Приложения в помощ на учителите

1. Целите за устойчиво развитие и Програма 2030 „Да променим нашия свят“

Преди 72 години основателите на ООН приеха Устава на световната организация и заявиха решимостта си: „...да избавим идните поколения от бедствията на войната и да потвърдим отново нашата вяра в основните права на човека, в достойнството и ценността на човешката личност, в равнопоставеността на мъжете и жените, както и в равенството на големите и малките народи, и да създадем условия, при които може да се поддържа справедливостта и зачитат задълженията, произтичащи от договорите и от другите източници на международното право, и да насърчаваме социалния прогрес и подобряваме условията на живот при по-голяма свобода...“

След края на Студената война, сред стихията на глобализацията и след поредица от световни конференции през 90-те години на 20 век, светът успя да дефинира основните транснационални проблеми, които го заплашват и за които е нужно колективно действие. През септември 2000 г. лидерите на мнозинството държави в света приеха Декларацията на хилядолетието. И до днес тя е източник на цели и задачи. След това беше изработен стегнат пакет от осем взаимно свързани и надграждащи се стратегически цели за периода 2000-2015 г., познати ни като *Цели на хилядолетието за развитие*. По много от тях през 2015 г. се отчете умерен успех, има увеличение на световното богатство, намалена е бедността, но още по-видими са социалните неравенства като източник на конфликти. Според Световната банка около 1 млрд. души продължават да живеят с по-малко от 1,25 долара на ден, а Световната програма по прехраната докладва, че около 795 млн. души в света нямат достатъчно храна

Следователно днес сме все още много далече от заявеното в устава на ООН. С глобализация в напреднал етап стоим пред все по-сложно преплетени предизвикателства. Във време на много положителни промени сме все повече свидетели на страх, дискриминация, несправедливост и екологични провали. Важно е да имаме ясна посока и тя без съмнение е да постигнем устойчиво развитие за всички.

Посоката можем да я видим в *Целите за устойчиво развитие 2015-2030*. Събрани в 17 по-обща цели и 169 задачи, те наследяват осемте *Цели на Хилядолетието за развитие*. Новата програма за развитие интегрира икономическите, социалните и екологичните измерения на устойчивото развитие. Тя е уникална с това, че призовава за действия всички страни, бедни, богати и със средни доходи. Тя е с най-широк обхват и включва пет области от решаващо значение за човечеството и планетата: *хората, планетата, просперитета, мира, партньорството*.

В преамбюла на Декларацията „*Да преобразим нашия свят: Програма за устойчиво развитие до 2030 година*“ е заявено следното: „Този план ще се изпълнява от всички държави и всички заинтересовани страни в условията на партньорско сътрудничество. Решени сме да избавим човечеството от тиранията на бедността и лишенията, както и да излекуваме нашата планета и да обезпечим продоволствената ѝ сигурност. Решени сме да предприемем спешно необходимите стъпки за осъществяване на промени, за да насочим света по пътя на устойчивото развитие. Предприемайки това общо пътешествие, обещаваме никой да не бъде изоставен или забравен“.

Глобалните цели за устойчиво развитие са насочени към ключови бариери за постигането на устойчиво развитие като неравенството, неустойчивото потребление, остарелите модели на производство, неадекватната инфраструктура и липсата на достоен труд. Екологичните проблеми са включени в целите за океаните и морските ресурси, за екосистемите и биологичното разнообразие. За постигането на целите са предвидени средства за изпълнение, свързани с финансиране, развитие на нови технологии и на капацитет за постигане на растеж. За всяка цел са планирани специфични средства.

Страните членки подчертават, че желаната промяна ще изисква нов подход към бизнеса и по-интензивно международно сътрудничество. Програмата зове към

глобално партньорство, включващо всички заинтересовани страни. Очаква се по-добро измерване на мерките за устойчиво развитие.

Тези цели очертават нуждата от демокрация, върховенство на закона, граждански ангажимент и добро управление. В тях са заложени пет основни променливи: (i) не забравяй никого (ii) заложи на устойчивото развитие (iii) променяй стопанствата към включващ растеж и повече работни места (iv) гради мир и ефективни, отворени и отговорни публични институции (v) изкови ново глобално партньорство. Към старите Цели на хилядолетието за развитие са добавени цели за неравенството, икономическия растеж, достойния труд, състоянието на градовете и селищата, индустриализацията, енергията, климатичните промени, отговорното потребление, мира, справедливостта и институциите.

Добри новини от света

- 11 юли 2017** Единадесет големи финансови институции от целия свят, управляващи над 7 трилиона долара, обединиха сили с ООН, за да стимулират прозрачността на финансовите пазари по отношение на сделки, свързани с климата.
- 12 юли 2017** Световният комитет по културното наследство записа още 21 нови обекта в Списъка на ЮНЕСКО за Световното културно наследство.
- 2 юни 2017** Генералният секретар на ООН, Антонио Гутереш, призова всички правителства в света да останат ангажирани с действия за климата. Зелената икономика е „икономиката на бъдещето“, заяви той.
- Май 2017** Децата на Мосул се радват да се върнат в класната стая. Те смятат, че това е най-добрият начин да изградят наново живота си и бъдещето на своята родина. „Училището ми помага да стана силна личност. То ще помогне на моето поколение и ние можем да променим бъдещето си, ако имаме образование“. Това са думите на 12-годишно момиче от Ирак.
- Юли 2017** След много дискусии Политическият форум на високо равнище за устойчиво развитие прие в Ню Йорк богата на препоръки Декларация на министрите, насочена към ускоряване на изпълнението на Програма 2030 за устойчиво развитие.

Следи този адрес

Създадена е онлайн платформа за установяване на глобално ангажиране и партньорства между всички заинтересовани да подкрепят изпълнението на Целите за устойчиво развитие:

<https://sustainabledevelopment.un.org/partnerships/>

Ако се интересуваш от развитието на туризма в България, обърни внимание на следното

Програмата 2030 за устойчиво развитие призовава страните членки чрез Цел 8.9 да „Разработват и прилагат политики за насърчаване на устойчив туризъм, който създава работни места и насърчава местната култура и продукти“. Значението на устойчивия туризъм, като двигател за създаването на работни места и насърчаването на местната култура и продукти, се подчертава също в Цел 12.б.

Запомни!!!

Целите за устойчиво развитие се концентрират върху 6 основни елемента:

Достойнството: край на бедността и борба с неравенствата

Хората: здраве, знания и включване на жените и децата

Благоденствието: силна, включваща и трансформираща икономика

Планетата: опазване на нашите екосистеми за нашите деца

Справедливостта: сигурност, мир и силни институции

Партньорството: глобална солидарност за устойчиво развитие

17 Цели за устойчиво развитие – за свят, в какъвто искаме да живеем

- Да се изкорени крайната бедност за всички хора в света.
- Да се въведат системи за социална защита за всички бедни и уязвими слоеве от населението.
- Всички мъже и жени да имат достъп до природни ресурси, до нови технологии, включително до микрофинансиране.
- Да намали рисковете за най-бедните и уязвимите от стихийни бедствия и други икономически, социални и екологични сътресения и катастрофи.

- Да се сложи край на глада и да се осигури за всички, включително за децата, достъп до здравословна храна през цялата година.
- Да се сложи край на всички форми на недохранване и да се осигури храна за подрастващите, за бременните и кърмещите жени и възрастните хора.
- Да се удвои производителността в селското стопанство и да се увеличат доходите на дребните производители на храна, включително чрез равен достъп до производствени и водни ресурси.
- Да не се допускат екстремни природни явления, суша, наводнения и други бедствия, постепенно да се подобрява качеството на земята и на почвата.
- Да се защитава генетичното разнообразие от растения, семена, животни.
- Да се увеличат инвестициите в инфраструктурата на селските райони.

- Да се намали смъртността на родилките и новородените
- Да се сложи край на епидемиите от ХИВ/СПИН, туберкулоза, малария и други остро заразни болести.
- Да се подобри профилактиката и лечението на наркоманията, включително злоупотребата с наркотични средства
- Наполовина да се намали в целия свят броят на смърт и наранявания в резултат от пътно-транспортни произшествия.
- Да се обезпечи всеобщ достъп до услуги за опазването на сексуалното и репродуктивното здравие, включително получаване на информация и просвещение.
- Да се осигури всеобщ обхват на здравни услуги и достъп до основни лекарствени средства и ваксини за всички.
- Да се прилага Рамковата конвенция на Световната здравна организация в борбата срещу тютюнопушенето.
- Да се увеличи финансирането на здравеопазването, да се подобри подготовката и задържането на медицинските кадри в по-слабо развитите държави.

- Да се осигури всички момичета и момчета да получават безплатно, справедливо и качествено начално и средно образование.
- Да се осигури равен достъп за всички жени и мъже до качествено техническо, професионално и висше образование.
- Да се увеличи броят млади и възрастни хора с умения, позволяващи достоен труд и предприемаческа дейност.
- Да се ликвидира дискриминацията в достъпа до образование.
- Всички учащи се да придобият знания и навици, необходимо за това да съдействат за устойчивото развитие
- Да се увеличи броят на квалифицираните учители.

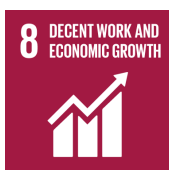
- Да се ликвидират всички форми на дискриминация по отношение на жените и момичетата.
- Да се премахнат всички форми на насилие спрямо жени и момичета в обществената и частната сфера, включително търговията с хора и сексуална и други форми на експлоатация.
- Да се изкоренят всички вредни традиции като ранни и принудителни бракове.
- Да се обезпечи всестранно и ефективно участие на жените в ръководството на държавата на всички равнища на обществения живот.
- Да се проведат реформи за предоставяне на жените на равни права по отношение на икономическите ресурси, финансовите услуги, правото на наследяване.
- Да се използват информационно-комуникационните технологии за разширяване на правата и възможностите на жените.

- Да се обезпечи всеобщ и справедлив достъп до питейна вода.
- Да се обезпечи за всички достъп до подходящи и справедливи услуги в областта на хигиената и да се сложи край на дефекация на открито.
- Да се повиши качеството на водата, да се подобри ефективността на използването на водата, да се обезпечи управление на водните ресурси чрез трансгранично сътрудничество.
- Да се защитават свързаните с водните ресурси екосистеми, в това число гори, реки, водоносни езера.
- Да се разширява международното сътрудничество за укрепване потенциала на развиващите се страни при осъществяването на програми в областта на водоснабдяването и прилагането на технологии за повторното използване на водата.
- Да се поддържа и укрепва участието на местните общини при подобряване управлението на дейностите по водоснабдяване и санитарните условия.

- Да се обезпечи всеобщ достъп до евтини, надеждни и съвременни енергийни услуги.
- Съществено да се увеличи делът на възобновяемите източници на енергия в световния енергиен баланс.
- Да се удвоят глобалните темпове за повишаване на енергийната ефективност.
- Да се подобри международното сътрудничество за по-лек достъп до резултатите от научните изследвания, свързани с екологично чисти енергийни източници, възобновяеми източници на енергия, повишена енергийна ефективност.
- Да се разшири инфраструктурата и да се модернизират технологиите за предоставяне на съвременни и надеждни енергийни услуги за всички в развиващите се страни.

- Да се поддържа икономически растеж не по-малък от 7 процента годишно в най-слабо развитите страни.
- Да се постигне по-високо равнище на икономическо производство чрез диверсификация, модернизация на технологиите и иновационна дейност
- Да се повиши ефективността на потребление и производство в целия свят, за да се постига икономически растеж без вреда за околната среда
- Да се обезпечи заетост и достоен труд за всички.
- Да се съкрати делът на младежите, които не работят или не учат.
- Да се обезпечи забраната на най-тежките форми на детски труд.
- Да се осигури защита на правата на труд и безопасни условия на труд.
- Да се осъществяват стратегии за устойчив туризъм, подпомагащ създаването на работни места, развитието на местната култура и производството на местна продукция

- Да се развива качествена инфраструктура за поддържане на икономическото развитие.
- Да се съдейства за осъществяване на процеса на индустриализация в по-слабо развитите държави.
- Да се подобрява достъпът до финансови услуги за дребния бизнес.
- Да се стимулират научните изследвания, да се увеличи броят на работниците в сферата на научните изследвания.
- Да се поддържа националната дейност в областта на технологичното развитие, включително чрез създаване на политически климат за обезпечаване на добавена стойност при добива и преработването на суровините.
- Значително да се разшири достъпът до информационно-комуникационните технологии

- Да се осигури разширяване на правата и възможностите на хората за пълна социална, икономическа и политическа интеграция на всички.
- Да се провежда политика в бюджетната сфера, заплащането на труда и социалната защита, способна да доведе до по-голямо равенство.
- Да се усъвършенстват методите за регулиране и мониторинг на глобалните финансови пазари.
- Да се осигури по-голямо представителство и участие на развиващите се страни при вземане на решения в международните икономически и финансови организации.
- Да се подпомага организирана, безопасна и отговорна миграция и мобилност на хората на основата на добре управлявана миграционна политика.
- Да се поощрява предоставянето на помощ за развитието в най-слабо развитите държави
- Да се снижат оперативните разходи, свързани с паричните преводи на мигрантите

- Да се осигури за всички хора достъп до нормални, безопасни и на приемлива цена жилища и основни услуги.
- Да се предостави на всички достъп до безопасна и на приемлива цена транспортна система.
- Да се разшири възможността на демократично и устойчиво планиране на населените пунктове във всички страни.
- Да се полагат по-активни усилия за защита на световното културно и природно наследство.
- Да се съкрати броят на загиналите и пострадалите от бедствия.
- Да се увеличи броят на градовете, приели комплексни стратегии и планове, насочени към ефективно използване на ресурсите, смекчаване последствията от промените в климата и рисковете от природни бедствия.

- Да се съкрати наполовина разхищението на храна
- Да се постигне екологична употреба на химическите вещества и да намалее замърсяването на въздуха, водата и почвата.
- Да се осигури нужната информация на всички хора в света относно устойчивото развитие и начина на живот в хармония с природата.
- Да се разработят и внедрят механизми за наблюдение въздействието на устойчивия туризъм, обезпечаваш работни места и съдействащ за развитието на местната култура и производството на местна продукция.
- Да се намали неефективното субсидиране на изкопаемите горива

- Да се повиши във всички страни способността да се адаптират към рискове и стихийни бедствия, свързани с климатичните промени.
- Да се включат мерки за борба с климатичните промени в националните стратегии и планове.
- Да се повиши равнището на образование, осведомеността и развитието на човешкия потенциал по въпросите за смекчаване на последствията от изменение на климата.

- Да се предотврати замърсяването на морската среда от различни източници.
- Да се осигури рационално използване и опазване на морските и крайбрежните екосистеми за избягване на неблагоприятни последствия.
- Да се разшири научното сътрудничество за отстраняване на последствията от окисляване на океана.
- Да се осигури ефективно регулиране на риболова и управление за възстановяване на рибните запаси.
- Да се осигури спазване на нормите на международното морско право

- Да се осигури опазване, възстановяване и устойчиво използване на наземните екосистеми в съответствие с международните договорености.
- Да се спре изсичането на горите.
- Да се пази биологичното разнообразие, да се осигури защита на застрашените видове.
- Да се предприемат мерки за прекратяване на браконьерството и незаконната търговия със защитени видове

- Да се намалят мащабите на насилие във всеки вид и свързаната с това смъртност в целия свят.
- Да се спре експлоатацията, търговията, насилието във всички форми по отношение на децата.
- Да се осигури върховенство на закона на национално и международно равнище и да се осигури равен достъп за всички до правосъдие.
- Да се ограничат незаконните финансови потоци и търговията с оръжие, подпомагащи тероризма.
- Да се съкратят мащабите на корупция във всички нейни форми.
- Да се разшири участието на развиващите се страни в работата на глобалните международни организации.
- Да се осигури достъп до информация и защита на основните свободи.

- Да се изпълнят поетите ангажименти за оказване на официална помощ за развитие.
- Да се постигне облекчаване на бремето на дълга на бедните държави.
- Да се приемат и реализират режими за стимулиране на инвестициите в най-слабо развитите страни.
- Да се укрепва сътрудничеството Север-Юг, Юг-Юг и тристранното сътрудничество по въпросите на технологичния обмен.
- Да се съдейства за разработване на екологично безопасни технологии
- Да се съдейства за основана на правила, недискриминационна световна търговска система
- Да се укрепва глобалната макроикономическа стабилност
- Да се развива глобалното партньорство в интерес на устойчивото развитие

2. За достъпа до образование в света

8 факта за глобалното предизвикателство „ограничен достъп до образование“

1. Повече от половината деца в света на възраст между 3 и 6 години – 159 млн. деца, нямат достъп до предучилищно образование.
2. В света има 124 млн. деца, които не могат да ходят на училище.
3. 103 млн. младежи не могат да четат и пишат в света през 2015 г.
4. През 2015 г. едно от десет деца в света остава извън училище.
5. Делът на записванията в училище в развиващите се региони на света се е подобрил между 1990-2000 г. само с 3%, от 80 на 83 процента, но след 2000 г. ръстът е значителен, достига 90 процента през 2007 г.
6. През 2015 г. 57 млн. деца са отпаднали от начален курс на училището, докато през 2000 г. са били приблизително 100 млн.
7. Децата, живеещи на село, са два пъти повече заплашени от липса на достъп до образование.
8. Много държави отделят само между 0,1% и 0,2% от Брутният вътрешен продукт за предучилищно образование.
9. Грамотността в Европа е средно 90-100%, а в африканския континент има региони с по-малко от 50% грамотни млади хора.
10. В развиващите се страни с ниски доходи всяка допълнителна година в училище може да увеличи личния доход средно с 10%.

„В някои части на света учениците ходят на училище всеки ден. Това е техният нормален живот. Но в други части на света ние умираме за образование... то е като скъпоценен подарък. То е като диамант...“

Малала Юсафзаи

5 факта за ролята на образованието за момичетата в света

1. В света по-слабо образованите жени имат повече деца, средно 2,5 деца, сравнено с по-високо образованите жени, които имат 1,7 деца.
2. За жени с начално образование е с 13% по-вероятно да са запознати с факта, че използването на презервативи може да намали риска от заразяване с ХИВ/СПИН.
3. Две трети от 774 млн. неграмотни хора в света са жени. 53% от отпадналите от училище деца са момичета.
4. Образованието овластява жените да правят здравословни решения за своя живот. Така например жените в Мали, които имат средно образование и по-високо от средно образование, имат средно по три деца, докато тези без образование имат средно по седем деца.
5. В Бразилия само 37% от жените с по-ниско от начално образование имат работа. Ако имат начално образование, процентът заети жени е 50%, при тези със средно образование делът нараства до 60% заети жени.

Кои са бариерите за записване в училище?

Конфликти – В страни, засегнати от конфликт, броят на децата извън училище се е увеличил от 30 на 36 процента в периода 1999-2012. Това е особено видимо в Северна Африка и в Южна Азия.

Бедност – Има изследвания с резултата, че в 63 развиващи се страни рискът деца от бедни семейства да не ходят на училище е четири пъти по-голям.

Увреждания – В Индия повече от 33 процента от децата на възраст 6-13 години са със специални образователни потребности и са извън училище. Това се случва независимо от големите усилия на страната да направи образованието достъпно за всяко дете.

Истории, подходящи да се илюстрират причините за незаписване или отпадане от училище

Ранен брак

Мейна живее с баба си в изключителна бедност и не може да си позволи дори сапун, за да се измие. Когато Мейна е била на 13 години, неин приятел я убедил да се омъжи за по-възрастен мъж, който щял да се грижи за нея. Мейна повярвала на този шанс, напуснала училище, за да не тежи на баба си с грижи за нея. Те така или иначе имали толкова малко пари. Но след брака животът ѝ станал още по-труден. Съпругът ѝ харчел парите си само за себе си, пиел, оставял я без храна. За късмет бабата на Мейна намерила помощ и тя се върнала в училище, за да може да изгради по-добро бъдеще за себе си, освободена от безотговорния съпруг.

Дискриминация

Пез 2009 г. едно пакистанско момиче на име Малала Юсафзаи написа дневник, публикуван от БиБиСи, след като талибаните насилствено я изгонили от училище. Талибаните са група хора с екстремни възгледи и вярват, че жените нямат нужда от образование след като навършат осем години. Малала била на 11 години, когато талибаните завзели родния ѝ град Мингора в Пакистан, и тя с нейните приятелки трябвало да напуснат училище. Тя решила да сподели чувството си за наранена справедливост в своя дневник. В него тя пише: „Страхувам се, имах ужасен сън вчера, имаше военни хеликоптери и талибани. Аз имам често подобни сънища, след като започнаха военните операции близо до нас. Страхувах се да ходя на училище, защото талибаните публикуваха указ, забраняващ на момичетата да ходят на училище. Само 11 ученички от общо 27 посещават училище. Броят ни намалява заради този декрет“. Малала намерила начин да ходи на училище въпреки забраната на талибаните, но когато била на 15 години те я открили в училищния рейс и я ранили в главата. За късмет, тя оцеляла. Малала сега е в училище, защитена от всякакво насилие. Извън училище тя е активистка за образованието на момичетата и е най-младият носител на Нобеловата награда за мир.

Военен конфликт

Когато Мохамед бил на 15 години, той и неговите четирима братя и двете му сестри попаднали по средата на тежки сражения в родния си град. Бомби и ракети падали без предупреждение и разрушавали града им. Баща им бил ранен след една експлозия близо до техния дом, която изпочупила прозорците им и семейната кола. Училището на Мохамед било затворено, независимо от предстоящите много важни изпити. Членовете на семейството били блокирани в дома си за няколко седмици, без да могат да се чуят и видят с роднини и приятели. След като насилието утихнало, училището отново отворило врати, но сградата била много силно засегната. Без прозорци, със счупени маси и столове, с потрошени тоалетни, с уплашени ученици. Дори след обявяването на мир родителите не смеели да изпращат децата си на училище, от страх за сигурността им. Мохамед говори за мечтата си: „Аз искам да уча и да стана инженер, нуждая се от учители, които да направят най-доброто за мен. Аз мечтая, че когато войната свърши, ще можем да ходим на училище и да играем свободно като другите деца.“

Източник на употреба – <http://cdn.worldslargestlesson.globalgoals.org/2016/06/12-Why-Are-So-Many-Children-Still-Not-In-School.pdf>

3. За дискусия по темата бежанци и мигранти

На 15 септември 2016 г. Агенцията на ООН за бежанците публикува доклад, според който 3,7 млн. от общо 6 млн. бежански деца на училищна възраст не могат да ходят на училище. Докладът сравнява данните за липсващите бежански деца в училище с данни на ЮНЕСКО за записванията в училище в света. Само 50% от бежанските деца ходят на училище, за останалите деца в света данните на ЮНЕСКО сочат 90%.

Какво ново прави световната общност, за да посрещне това предизвикателство?

В отговор на растящия брой мигранти, около 250 млн. през 2015 г., а сред тях повече от 20 млн. транснационални бежанци, през октомври 2016 г. в Ню Йорк се проведе за първи път среща на високо равнище на страните членки на ООН, посветена на проблемите на бежанците и мигрантите. Основната цел беше да се постигне по-добро международно разделение на отговорностите и по-добра координация в рамките на световната общност. Темата за бежанците и мигрантите получи актуалност на най-високо равнище. Потоците от бежанци и мигранти бяха признати в Ню Йорк като глобално предизвикателство, което иска по-добри и по-конкретни решения. Усилията за по-добра координация доведоха до приемане през 2016 г. на Международната организация по миграция (МОМ) като свързана с ООН междуправителствена организация, което ще укрепи гласа ѝ в рамките на световната общност.

В Декларацията от Ню Йорк 2016 г. се анализират най-напред общите проблеми за бежанците и мигрантите, след това последователно се разглеждат специфичните предизвикателства за бежанците и за мигрантите, потвърждават се поетите вече ангажменти от международната общност. В две приложения се разработват насоките за бъдещите конкретни действия, посветени съответно на бежанците и на мигрантите. Страните членки се обединяват в „Нюйоркската декларация“ в намерението да постигнат в рамките на две години приемането на „Глобален договор за бежанците“ и „Глобален договор за сигурна, подчинена на съответен ред и регулирана миграция“ до 2018 г.

Кои международноправни инструменти защитават правата на бежанците?

В чл. 14, т. 1 на Всеобщата декларация за правата на човека от 1948 г. е записано следното: „Всеки човек има правото да търси и да получи убежище в други страни, когато е преследван“.

Основните норми се съдържат в Конвенцията за статута на бежанците от 1951 г. Според записаното в нея „бежанец е всяко лице, което основателно се страхува от преследване поради своята раса, религия, националност, принадлежност към определена социална група, или политически убеждения; намира се извън страната си на произход; и не може или не желае да се възползва от закрилата на тази страна или да се завърне в нея поради страх от преследване“. Тъй като конвенцията е създадена след Втората световна война, определението за бежанец в нея се отнася до лица, които са извън своята страна на произход и са станали бежанци в резултат на събития, настъпили в Европа или другаде в света преди 1 януари 1951 г. В края на 50-те и началото на 60-те години възникват нови бежански вълни и се налага разширение на действието на конвенцията по време и територия. Това става с протокол към нея от 1967 г., известен още като Нюйоркски протокол. Конвенцията за бежанците от 1951 г. и Протоколът от 1967 г. са крайъгълен камък за съвременната закрила на бежанците, а правните принципи, които тези документи въплъщават, са проникнали в безброй

други международни, регионални и национални правни актове и практики по прилагането им, като очертават отношението към бежанците.

Конвенцията никога не е била замислена да разрешава всички проблеми на миграцията. Единствената ѝ цел е била, и все още е, да закриля бежанците. Един от най-важните принципи в основата на Конвенцията гласи, че бежанците не бива да бъдат прогонвани или връщани към „границите на териториите, където (техният) живот или свобода биха били застрашени“. Експулсирането или връщането е забранено изрично или се извежда също така от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи (чл. 3).

Международното бежанско право е част от по-широката мозайка на международните актове за защита на правата на човека и международното хуманитарно право. Бежанците могат да се ползват от две групи права. Едната са по-общите международни стандарти, а вторите са конкретни права, свързани с техния статут на бежанец. Наред с Конвенцията против изтезанията, при защитата на бежанците се използва Конвенцията за правата на детето, по която страни са почти всички държави в света. Тя е приложена без дискриминация към всички деца, включително към децата бежанци и търсещи убежище. Конвенцията изрично предвижда, че всяко дете, което иска да получи статут на бежанец, има право на защита и хуманитарна помощ при упражняването на правата, изложени в тази и в друга конвенции, по които съответната държава е страна.

Какво знаем за правата на мигрантите работници

Смесването на потоците хора, търсещи път през границите на много държави, изисква да се изясни терминологията и международноправната защита на мигрантите работници. Миграцията с цел намиране на добро работно място е глобален феномен, засягащ всички страни в света. През 2013 г. броят на международните мигранти, движещи се между развиващите се държави, или между развитите държави, е бил равен на движенията на хора от Юга към Севера. Повечето страни в света са едновременно страни на произход, транзитни или приемащи работници мигранти. В епохата на глобализация, в която живеем, миграцията носи важни ползи както за изпращащите, така и за приемащите страни, дотогава, докато тя се случва легално и регулирано. Миграционните вълни създават обаче предпоставки за усилване на ксенофобските настроения в много части от света.

Докато международната миграция засяга днес все повече страни, няма глобална система за регулиране на движението на хора, което води до факта, че **принципът за върховенството на суверенитета на държавата остава водещ**. Международното право признава правото на всеки да напуска всяка страна, включително своята собствена, и да се връща в нея. То не формализира обаче правото на влизане в друга страна: държавите запазват своето суверенно и прерогативно право да решават относно критериите за приемане и експулсиране на чужди граждани, включително тези с нередовен статут.

Има международен инструмент за защита правата на мигрантите работници, но въпросната конвенция е ратифицирана само от около 40 държави в света. Все пак това е важен международноправен документ. Става дума за Международната конвенция за защита на правата на всички работници мигранти и членовете на техните семейства (ICRMW), приета от Общото събрание на ООН на 18 декември 1990 г.

Конвенцията е много ясна в това, че държавите имат правото да контролират своите граници, включително изработването на критерии за допускане на работници мигранти и членове на техните семейства. Конвенцията ICRMW търси баланс между суверенната сила на страните по конвенцията да контролират своите граници и да регулират влизането и оставането на работници мигранти и техните семейства, от една страна, и защитата на правата на всички работници мигранти и техните семейства, включително тези в нередовна ситуация, от друга страна. Този баланс е отразен в чл. 79 на Конвенцията: „Нищо в тази Конвенция няма да засяга правото на всяка държава страна да установява критериите, които уреждат приемането на работници

мигранти и членовете на техните семейства. По отношение на други въпроси, свързани с тяхното правно положение и третиране като работници мигранти и членовете на техните семейства, държавите страни по тази Конвенция, ще бъдат субект на ограничения, представени в нея. По чл. 34 от Конвенцията мигрантите също имат задължение да се съобразяват със законите и подзаконовите актове на държавите на транзитно преминаване и крайна дестинация, както и да зачитат културната идентичност на жителите на държавите, през които преминават или в които остават. Задължението за спазване на законите и подзаконовите актове на държавата на заетост или на всяка държава на транзитно преминаване означава да се въздържат от какъвто и да било враждебен акт, насочен срещу националната сигурност, обществения ред или правата и свободите на другите.

Докато държавите-страни не са задължени да регулират положението на работниците мигранти или техните семейства, те трябва винаги, когато са изправени пред нередовни ситуации, да предприемат подходящи мерки, за да гарантират те да не продължават (член 69, параграф 1). Те трябва да обмислят възможността да регулират ситуацията за всяко лице във всеки отделен случай, в съответствие с приложимото национално законодателство и двустранните или многостранните споразумения, като вземат предвид обстоятелствата на влизането им, продължителността на престоя им и други важни съображения, и по-специално тези, свързани с тяхното семейство (член 69, параграф 2).

Бежанци и мигранти – за смесването на термините

В условията на смесване на потоците на бежанци и работници мигранти агенцията на ООН, която се е посветила на грижа за бежанците, държи на разграничението на бежанците от останалите мигранти при регулиране на миграционните вълни. В разяснения по този повод се казва, че между тях има разлика и тя има значение, а смесването им води до проблеми и за двете групи.

Бежанците са лица, бягащи от въоръжен конфликт или преследване. Тяхната ситуация е толкова тежка, че те търсят спасение в съседни държави и след като минат национални граници, могат да търсят убежище и да получат статут на бежанци, съответно с достъп до помощ от държавите, от ВКБООН и от други организации. Те получават този статут, защото за тях е невъзможно да се върнат у дома. Отказът на убежище може да представлява заплаха за живота им. Бежанците са дефинирани и защитени от международното право. Един от фундаменталните принципи на международното право е, че бежанците не трябва да бъдат експулсирани или връщани при ситуация, която заплашва свободата и живота им.

Закрилата на бежанците има много аспекти. Тя включва защита от връщане към опасностите, от които са избягали; достъп до процедури за получаване на убежище, които са справедливи и ефективни; мерки за осигуряване на техните базисни човешки права, които им позволяват достоен живот и сигурност, докато им се помага да намерят дългосрочни решения за бъдещето си. Държавите носят основна отговорност за тази защита. ВКБООН работи в тясна връзка с правителствата, като им помага при изпълнение на поетите от тях задължения.

Мигрантите са избрали да напуснат страната си не заради пряка заплаха от смърт или преследване, а главно заради желанието да намерят работа и по-добър живот, в някои случаи с цел образование, събиране на семейства или по други причини. За разлика от бежанците мигрантите могат да се върнат в родината си и могат да продължат да получават защита от своите правителства.

За отделните правителства тази разлика между бежанци и мигранти е важна. Държавите се отнасят към мигрантите според своите имиграционни закони и процедури. За справяне с бежанците те стъпват върху норми за закрила и даване на убежище, които са дефинирани както в националното, така и в международното право. Държавите имат специфични отговорности към всеки, който е поискал убежище на тяхна територия или на техните граници.

4. За системата на ООН

Организацията на обединените нации (ООН) е създадена на 24 октомври 1945 г. На този ден влиза в сила Уставът на ООН, ратифициран от по-голямата част от основателките – 51 държави на света. Всяка година на този ден се отбелязва годишнина от създаването на световната организация. Днес в ООН членуват 193 държави.

Уставът на Обединените нации е нещо повече от обикновен международен договор. От юридическа гледна точка той е най-важният международен инструмент. За страните, които са подписали устава, той би трябвало да бъде толкова важен, колкото е тяхната собствена конституция.

Цел на ООН е да обедини усилията на всички народи да работят заедно за мира и развитието, базирайки се на принципите на справедливостта, човешкото достойнство и благоденствието. Тя предлага на своите членки да търсят чрез диалог и дискусии най-добър баланс между националните интереси и растящата взаимозависимост в света.

ООН е изградена върху следните принципи:

- всички членове на организацията са равноправни и независими;
- всички членове на организацията се задължават да разрешават разногласията помежду си по мирен начин и да се въздържат от употребата на заплаха или от използване на сила срещу която и да е държава;
- всички членове съдействат на ООН съгласно Устава.

Как действа ООН?

ООН е организация на независими държави. Тя не е световно правителство, но предлага механизъм за провеждане на диалог и за разрешаване на разногласия. В нея се работи за постигане на съгласие в практически всички области, представляващи интерес за човешката общност.

Обединените нации имат свой собствен флаг, поща и пощенски марки.

Шест са официалните езици, които се използват в ООН – арабски, китайски, английски, френски, руски и испански.

Всички действия, предприемани от ООН, зависят изцяло от волята и желанието на страните членки. Те ги одобряват, финансират и осъществяват. Ето защо вземането на решения в системата на организацията е сложно и често бавно движение към съгласие, към консенсус. Това е естествено за процес, при който трябва да се има предвид националният интерес и заедно с това световната сигурност.

ООН не твори закони, задължителни за държавите. В нея се гради световно обществено мнение. Всяка държава в света – голяма или малка, богата или бедна, има право да допринесе чрез гласа си за изработване на политиката на международната общност по широк кръг въпроси. Сключват се договори, конвенции, приемат се декларации за обща линия на поведение. Тази съгласувана политика се провежда от държавите членки или от самата организация.

Инструментите на нейната политика са посредничество, изпращане на сили за опазване на мира в конфликтни точки, хуманитарна помощ или помощ за развитие.

ООН има шест основни органа и те са

Общото събрание е основният заседателен орган. В него са представени всички държави членки и всяка има право на един глас. Общото събрание има редовни заседания веднъж годишно – от средата на септември до средата на декември. Когато това е необходимо, то може да се събира на специални и извънредни сесии. Когато Общото събрание не заседава, работата му продължава в специални комитети, които се занимават с една или друга област, както и в различните органи, създадени по въпросите на търговията, развитието и околната среда. Общото събрание не може да

налага мерки на правителствата, но неговите препоръки имат морална сила, защото представляват световното обществено мнение. Когато мирът е застрашен, а Съветът за сигурност не може да вземе решение, Общото събрание може да се занимае със съответния въпрос. Този орган обръща голямо внимание на икономическото развитие в света, организира световни конференции по най-важните въпроси, определя международни години, за да привлече вниманието върху проблемите на децата, на жените, на земята, на дискриминацията и развитието, на други актуални световни проблеми. Освен това Общото събрание разглежда въпроси за мира и за разпространението на оръжия за масово унищожение. То получава докладите на останалите органи, приема нови членове, одобрява бюджета, назначава Генералния секретар и избира членовете на останалите органи.

Съветът за сигурност е главният орган на ООН съгласно Устава. Той отговаря за запазването на мира и сигурността в света. Той е готов да заседава всеки път, когато има заплаха за тях. За разлика от решенията на Общото събрание, решенията на Съвета за сигурност са задължителни за всички държави членки на ООН.

Съветът се състои от 15 членки. Пет от тях – Великобритания, Китай, Русия, САЩ и Франция – са постоянни членки. Останалите десет се избират от Общото събрание за срок от две години. Решенията се взимат с мнозинство от девет гласа. С изключение на процедурните въпроси, нито едно решение не може да бъде взето, ако един от постоянните членове гласува против, т.е. упражнява правото си на вето. Когато Съветът за сигурност е свикан по въпрос, застрашаващ мира, той приканва страните в конфликта да постигнат съгласие по мирен път. Съветът може да наложи прилагане на своите решения като наложи икономически санкции или издаде нареждане за колективни военни действия. Той може да изпрати части за поддържане на мира в критичните зони, за да намали напрежението и да избегне сблъсък между неприятелските сили.

Икономическият и социален съвет действа под егидата на Общото събрание и координира икономическата и социална дейност на ООН и на специализираните агенции и институции, свързани с организацията и известни като „системата на ООН”. Съветът се състои от 54 члена. Обикновено той провежда едномесечна сесия всяка година.

Съветът формулира препоръки и координира дейности в областта на световната търговия и икономическото развитие, в областта на правата на човека и недискриминацията.

Международният съд е основният правен орган на ООН. Той се състои от 15 съдии, избирани от Общото събрание и Съвета за сигурност. Страни в споровете, внесени за разглеждане в съда, могат да бъдат единствено държави. Съдът е започва своята работа през 1946 година. Седалището е в Хага, Нидерландия.

Съветът за попечителство бе създаден, за да следи управлението на територии под попечителство. След като последната от 11-те такива територии получи своята независимост през ноември 1994 г., този орган изпълнява по-скоро формална функция.

Секретариатът действа в услуга на останалите органи на ООН и ръководи изпълнението на програмите и провеждането на политиката, разработена от тях. Той се оглавява от Генерален секретар, който изпълнява множество функции. Генералният секретар се назначава от Общото събрание по препоръка на Съвета за сигурност. Той е най-висшето административно длъжностно лице на организацията. Генералният секретар може да привлече вниманието на Съвета за сигурност върху всеки въпрос, който по негово мнение би могъл да застраши международния мир и сигурност.

Специализираните организации

Специализираните организации при ООН са междуправителствени универсални организации, създадени за укрепване на многостранните отношения. Съгласно Устава на ООН това са международните организации, създадени чрез самостоятелни междуправителствени споразумения /самостоятелно, несвързан с учредителния акт на ООН/, притежаващи широк обем от международни правомощия в определена област, които сключват договор съгласно Устава на ООН. Договорите се сключват от името на ИКОСОС и се утвърждават от ОС на ООН, като са всъщност правната основа, уреждаща сътрудничеството между специализираните организации и ООН.

ЮНЕСКО

Организацията на ООН за образование, наука и култура – ЮНЕСКО – е специализирана организация в системата на ООН, чиято цел според устава ѝ е „да съдейства за укрепване на мира и сигурността чрез разширяване на сътрудничеството на нациите в областта на образованието, науката и културата в интерес на обезпечаване на всеобщото уважение на справедливостта, законността и правата на човека, както и основните свободи, провъзгласени в Устава на ООН, за всички народи без разлика по раса, пол, език или религия“.

ЮНЕСКО има 195 страни членки и 10 асоциирани членове. България се присъединява към ЮНЕСКО на 17 май 1946 г. Повечето страни членки имат перманентни делегации към ЮНЕСКО, ръководени от посланици. Всички страни членки имат Национални комисии за ЮНЕСКО. Връзките на страните членки с ЮНЕСКО се поддържат и от регионални и национални офиси.

ЮНЕСКО постига целите си чрез пет основни програми: образование, естествени науки, хуманитарни науки, култура и комуникация/информация. Подкрепяните от ЮНЕСКО проекти включват научни изследвания и обучения на учители; програми за международни изследвания; подкрепа за независимостта на медиите и свободата на печата; стимулиране на културното разнообразие; превод на световна литература, международно сътрудничество за опазване на световното културно и природно наследство, защита на правата на човека и усилия за преодоляване на дигиталното разделение в света.

ЮНЕСКО е приела поредица важни документи, помогнали за развитието на ООН и на света. През 1978 г. ЮНЕСКО приема Декларация за расите и расовите предразсъдъци и потвърждава, че човешките права са свещени. През 1998 г. е приета Всеобща декларация за човешкия геном и правата на човека. В нея изрично се подчертава, че няма изследване или приложение, засягащо човешкия геном в биологията, генетиката или медицината, което да стои над зачитането на правата на човека, основните свободи и достойнството.

През 2001 г. е приета Всеобща декларация за културното многообразие, а през 2005 г. Конвенция на ЮНЕСКО за опазване и насърчаване на многообразието от форми на културно изразяване. Опазването и насърчаването на многообразието от форми на културно изразяване предполагат признаване на равното достойнство и уважение на всички култури, в това число и културите на хора от малцинствата и коренното население.

В областта на образованието ЮНЕСКО е одобрила няколко конвенции и препоръки, насочени към опазване на всеки човек на правото му на образование. Най-важен акт е Конвенцията за борба с дискриминацията в областта на образованието, приета от Генералната конференция на 14 декември 1960 г., встъпила в сила през 1962 г.

ООН за младежта

Обединените нации отдавна са признали, че въображението, идеалите и енергията на младите хора е жизнено важно за развитието на всяко общество. През 1965 г. ООН призна това с Декларацията за разпространение сред младежите на идеалите за мир, взаимно уважение и разбирателство между народите. През 1985 г. ОС на ООН обяви Международна година на младежта и обърна внимание на потенциала на младите хора да участват при постигане на целите на Обединените нации. През 1995 г., по повод десетата годишнина от Международната година на младежта, е приета международна стратегия – Световна програма за действие за младежите до 2000 г. и след това. На 9 декември 2016 г. Съветът за сигурност на ООН приема историческата резолюция 2250 за младежта, мира и сигурността, която за първи път в историята на ООН изцяло е насочена към ролята на младите мъже и жени в изграждането на мира и в противопоставянето срещу радикалния екстремизъм. #Res2250 #Youth4Peace @UNYouthEnvoy

За глобалната стратегия на Европейския съюз

Европейският съюз е основен партньор на Обединените нации. Страните членки на Съюза подкрепят трите основни стълба в работата на ООН, а именно сигурност, права на човека и развитие. Страните членки на ЕС заедно са най-големият финансов донор в системата на ООН, плащайки 38% от редовния бюджет на ООН, повече от две пети от мирните операции на ООН и около половината от предоставяните от всички държави членки на ООН фондове и програми за развитие. Европа играе активна роля при оформянето и изпълнението на международните стандарти по правата на човека, за природата и за здравеопазването.

Европейският съюз приема мултилатерализма като основна задача на външната си политика. Изпълнението ѝ включва систематичен политически диалог, по-голямо сътрудничество на местата на намеса, по-добро управление на кризите, стратегическо партньорство между Европейската комисия и организациите от системата на ООН. Многобройни са примерите за сътрудничество на терен между специализираните агенции на ООН и институциите на Европейския съюз.

Европа е най-големият донор на помощ за развитие в света. Заедно със страните членки, Европейският съюз изразходва повече от 50 млрд. евро годишно помощ за развитие и това е около половината от помощта за развиващите се страни в света. За съжаление целта от 0,7% от БВП е още далече с отчитаните все още 0,42 %, но така или иначе на европейските страни се падат водещите места по солидарност и съпричастност.

Европейският съюз е особено активен в стимулирането на демократичните процеси в света. След 1994 г. ЕС е организиран над 100 мисии за наблюдение на избори, на всеки континент, но особено в страните в Африка на юг от Сахара.

Европа е люлка на демокрацията, но и на социалната сигурност. Европейският съюз беше сред малкото на брой институционални играчи, които поеха призива на МОТ за „справедлива глобализация“ след 2004 г. Причината може да бъде и напълно прагматична, защото страните членки на Европейския съюз отделят средно 27% от БВП като публичен разход за социална защита, сравнено с 15% в САЩ и 17% в Япония. Това по логичен начин намалява конкурентоспособността им в световните пазари, но им дава предимства в лидерството на бъдещия свят, който се нуждае от защита на сигурността на човека.

Европа има своите сравнителни преимущества в глобалния свят и те са свързани с нейните традиции и опит в управлението на междудържавните предизвикателства.

Европа има опит в наднационално управление и в интернализиранието на взаимозависимостта. Ако използваме думите на бащата на европейската интеграция, Жан Моне, „Общността е само една стъпка напред към организирането на утрешния свят“. С трезва оценка на актуалните геоикономически и геополитически промени в света, бихме могли да си припомним думите на бившия председател на Европейската комисия, Барозу, че светът на бъдещето няма да бъде толкова европейски колкото в миналото, но „това означава за нас на практика да сме повече европейци, а не по-малко“.

Европа и светът чертаят бъдещето си в критичен момент – след тежка финансова катастрофа, с транснационални проблеми, с граждански войни, които заплашват регионалния мир и стабилността на международната общност. В такава ситуация участието на Европа в глобалното лидерство означава да се оценят или преоценят основните концепции, които са били и биха могли да останат сравнително преимущество за Европейския съюз в стремежа за лидерска роля в свят с по-малко бедност и по-малко рискове.

След двегодишни консултации със страните членки на Европейския съюз, на 28 юни 2016 г., Върховният представител на Европейския съюз по въпросите на външните работи и политиката на сигурност, г-жа Федерика Могерини, официално представи по време на извънредно заседание на Европейския съвет текста на Глобалната стратегия на ЕС за външна политика и политика на сигурност. По думите ѝ „Стратегията подхранва амбициите за стратегическа независимост на Европейския съюз. Това е необходимо, за да можем да защитаваме общите интереси на нашите граждани, както и нашите принципи

и ценности. Ние знаем обаче, че тези приоритети ще са по-добре защитени, ако не сме сами. И те ще са най-добре защитени в рамките на международна система, основана на правила и на многостранно сътрудничество. Сега не е времето за глобални полицаи и самотни воители. Нашата външна политика и политика на сигурност трябва да се справя с глобалния натиск и с местната динамика, със световните суперсили, както и с проблема на все по-разединените общества.“

Глобалната стратегия на Европейския съюз представя основните интереси и принципи на ЕС с цел да поеме ангажименти и да даде колективна представа за посоката. Амбицията ѝ е да направи Европа по-силна, по-обединена, с по-голямо влияние на световната сцена.

Глобалната стратегия на Европейския съюз прави Съюза по-ефективен при търсене на решения за енергийната сигурност, миграцията, климатичните промени, радикалния тероризъм, хибридните войни. Поради това, че нито една страна не може сама да решава подобни предизвикателства, се предприемат стъпки, проблемите да се решават колективно.

През октомври 2016 г. външните министри се обединиха около най-важните стратегически приоритети за изпълнение на Глобалната стратегия на Европейския съюз. Работата по прилагането на глобалната стратегия на ЕС се очаква да се съсредоточи върху пет приоритетни области в периода 2016—2017 г.:

- изграждане на устойчивост и интегриран подход към конфликтите и кризите;
- сигурност и отбрана;
- укрепване на връзката между вътрешните и външните политики;
- актуализиране на съществуващите регионални и тематични стратегии и изготвяне на нови;
- активизиране на усилията за публична дипломация.

На важно място са поставени правата на човека, както и въпросите, свързани с мира и сигурността и равенството между половете, и осигуряването на повече възможности за жените. Всички тези теми продължат да бъдат интегрирани във всички външни политики на ЕС.

За постигане на целите на стратегията се търси подкрепата на младите хора. Ще се подкрепя установяването на контакти с региони извън Европа. Цели се младите европейци да са по-силно въввлечени в процесите на глобалната политика и по-специално по отношение на климатичните промени и човешките права.